

Шэсць гадоў доўжылася перабудова сталічнага “Дынама”. Сімвалічны ключ ад абноўленага стадыёна перадаў для атлетаў 21 чэрвеня Аляксандр Лукашэнка. З гэтага моманту на галоўнай спартыўнай арэне будуць праводзіць культурна-масавыя мерапрыемствы, спартыўна-забаўляльныя акцыі, спаборніцтвы рэспубліканскага і міжнароднага ўзроўню. “Дынама” стане цэнтрам II Еўрапейскіх гульняў, што пройдуць у Мінску ў чэрвені 2019 года.

Стадыён!

Настасся ПАНКРАТАВА /
Фота БелТА і Таццяны МАТУСЕВІЧ

— Абапіраючыся на традыцыі і вопыт, сёння мы пачынаем новы адлік жыцця вялікага культурна-спартыў-

нага цэнтра. Усімi рэстаўрацыйнымі работамі тут займаліся выключна беларускія спецыялісты. Выкарыстаўшы перадавыя тэхналогіі, яны беражліва захавалі гістарычную аснову, пры гэтым зрабілі яго сучасным і высокатэхналагічным, — падкрэсліў Кіраўнік дзяржавы ў прывітальным слове.

Напярэдадні цырымоніі адкрыцця аглядалнік “К” распытала галоўнага архітэктара рэстаўрацыі “Дынама” Паліну КУСЯНКОВУ пра гістарычныя аб’екты комплексу, захаваныя пасля шматразовых рэканструкцый нацыянальнай алімпійскай арэны.

Заканчэнне — на старонках 2 — 3.

Соцыум

РЭСТАЎРАЦЫЯ МЯСТЭЧКА СВАІМІ РУКАМІ

“К” з’ездзіла ў Лынтупы і распытала ў сталічных архітэктараў, навошта яны стварылі на Пастаўшчыне “Культыватар”.

ст. 4 — 5

Погляд
з XXI стагоддзя

СВОЙ СЯРОД СВАІХ

Беларусь на здымках 1950 — 1960-х гадоў: “К” даследуе архіў фатографа-аматара Пятра Таранды.

ст. 13

Асоба і час

УВАСАБЛЯЎ САБОЙ РАДЗІМУ

Да 90-годдзя з дня нараджэння народнага мастака БССР Гаўрылы Вашчанкі.

ст. 14 — 15

Памяць

“Я — крэпасць...”

Больш за тысячу рэканструктараў з 11 краін — Аўстрыі, Беларусі, Ізраіля, Казахстана, Кітая, Латвіі, Расіі, Украіны, Чэхіі, Эстоніі і Японіі — прынялі ўдзел у VIII Міжнародным ваенна-гістарычным злёце “22 чэрвеня. Брэсцкая крэпасць”, прымеркаваным да 77-й гадавіны пачатку Вялікай Айчыннай вайны.

Заўзятары гісторыі былі задзейнічаны ў маштабнай рэканструкцыі абароны Брэсцкай крэпасці, якая адбылася ў Дзень усенароднай памяці ахвяр вайны адразу пасля жалобнага мітыngu 22 чэрвеня. У пастаноўцы, што аднавіла фрагменты галоўных баёў на адрэзку мяжы і на тэрыторыі ўмацавання, прынялі ўдзел больш за 500 чалавек.

3 месца падзей

Высокі градус

Самадзейныя сіноптыкі з Акцябрскага сярвяджаюць: сённяшняя суботняя спека ў гарадскім пасёлку перавышае агульнарэспубліканскую тэмпературу градусаў на пяць. Прычыны наймоўнага пацяплення відавочныя: сталіца Х Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва спявае і танчыць літаральна без партынку. І ўсё гэта — у атмасферы сапраўднага гарачага сяброўства. Адсюль і павышаны напал юбілейнай “Берагіні”.

Ягуген РАГІН / Фота аўтара

Фестываль пачаўся яшчэ ў сярэдзі. На цэнтральнай плошчы раёнцэнтра прэзентавалі фоталетапіс “Берагіневы раскрасы”, дзе ў рэгіянальных калекцыях адлюстраваны 20 фестывальных гадоў. Цэнтр волянага часу прапанаваў выставу партрэтаў носьбітаў беларускай аўтантыкі, а карцінка-паляна галерэя — “Выцінанка: беларускі народны танец”. Але галоўнай падзеяй стала рэспубліканская навукова-практычная канферэнцыя “Традыцыйная культура і дзеці: праблемы этнавыкавання”.

У чацвер адбылося ўрачыстае адкрыццё фесту з

вялікім канцэртм-вішаваннем, пачаўся XIV Рэспубліканскі конкурс пар-выканаўцаў побытавых танцаў, а таксама — II Рэспубліканскі конкурс харэаграфічнай імпрывізацыі “Барыня”. У пятніцу суперніцтва працягвалася ў большых маштабах: далучыліся фальклорныя гурты і інструментальныя ансамблі, у тым ліку — замежныя.

Сёння рэй вядучы апаляна вядальнікі народнай прозы. Усе чакаюць святыя “Рудабельскае Купалле”. Як сцягнее, абяцваюць скокі да ўпаду. Завершыцца фестываль у нядзелю круглым сталом, падвядзеннем вынікаў, цырымоніяй ўзнагароджання.

К

У сваёй творчай майстэрні ў Вілейцы лаўрэат Прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” Уладзімір ЛІХАДЗЕДАў прадстаўляе экспазіцыю, прысвечаную Тадэвушу Касцюшку.

Настасся ПАНКРАТАВА, Мінск — Вілейка — Мінск / Фота аўтара

У пошуках прытулку для назапашанага

Прэзентацыя новага праекта вядомага даследчыка, які на працягу сарака гадоў калекцыянуе паштоўкі і фатаграфіі, датычныя гісторыі нашай краіны, сабрала ў Вілейцы прадстаўнікоў аічынных ведамстваў, дыпламатычнага

Уладзімір Ліхадзедаў.

корпусу, журналістаў, пісьменнікаў, гісторыкаў. Першы намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Максім Рыжанкоў падзячыў аўтару за аднаўленне абра-най справе жыцця.

— Некалькі гадоў таму я быў тут, бачыў закінуты будынак і нават увічы не мог, што ў ім атрымаецца зрабіць такую шчыкоўную экспазіцыю. Гэтая творчая майстэрня — сапраўдны вянцэ шматгадовага калекцыянавання. Добра, што Уладзімір Ліхадзедаў вяртае нашай краіне імёны беларускіх сыноў, — дадаў спадар Рыжанкоў.

Гаспадар майстэрні — аўтар 20 кніг, выдзеных у рамках праекта “У пошуках страчанага”. Адзін з тэмой прысвечаны Тадэвушу Касцюшку. Спадар Ліхадзедава заклікалі прэзентаваць кнігу пра вядомага беларуса, ганаровага грамадзяніна Францыі, нацыянальнага героя Беларусі, Польшчы і Злучаных Штатаў Амерыкі ў бібліятэцы Кангрэса ЗША, у Фондзе Касцюшкі ў Нью-Ёрку, у Музеі Касцюшкі ў Філадэльфіі. Апошняя ўстанова

здзівіла: уся экспазіцыя змяшчалася ў прастору аднаго пакоя. Той візіт на-тхніў калекцыянера на аднаўленне ў вілейскіх абшарах заакіянскай экспазіцыі.

Ён шукаў мэблю канца XVIII стагоддзя, расстаўляў яе ў адпаведнасці з мэбляроўкай мемарыяльнага пакою ў Філадэльфіі. Ліхадзедаў аздачыўся стварэннем поўнай копіі арыгінальных шпалер: дапамагчы перавесці старадаўні малюнак на сучасны матэрыял і надрукаваць

людзей не толькі героем, барацьбітом, але і сімвалам шчасця ў шлюбе, — распавядаў калекцыянер.

Гасцям майстэрні гаспадар прэзентаваў не толькі экспазіцыю, але і ўсё, што ўдалося зрабіць у рамках асабістага праекта “У пошуках страчанага”. Тут ёсць дзеючая выстава, прысвечаная беларускаму кнігадруку. У адрэстаўраваным будынку былой рэдакцыі вілейскай рабіні на вуліцы Вадап’янава размясцілася друкарскае абсталяванне

XVI — XX стагоддзяў. Кожны ахвотны можа атрымаць аформіць ці ўласнарачна вырабіць аркуш паперы па старадаўняй тэхналогіі і надрукаваць на ім першы ліст Бібліі Францыска Скарыны. Тут прадстаўлены пакоі пісьменнікаў сярэдзіны XIX і сярэдзіны XX стагоддзяў. Неўзабаве з’явіцца экспаната, прысвечаныя Адаму Міцкевічу, Элізе Ажэшка.

— У дачыненні да гэтай ініцыятывы (а яна будзе пашырацца і аформляцца ва ўсё новыя праекты і фарма-ты) можна ўжыць вычарпальны тэрмін — нацыянальны здабытак, — зазначыў пасля адмысловай экскурсіі міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Аляксандр Карлюкевіч.

Уладзімір Ліхадзедаў мае ў запасе шмат плянаў: марыць ператварыць творчую майстэрню ў сапраўдны музей. Аднак, як прыватная асоба ён сутыкнуўся з шэрагам пытанняў, вырашыць якія можна толькі на дзяржаўным узроўні. Менавіта ў партнёрстве магчыма было б стварыць у Вілейцы культурны кластар, цікавы як аічынным наведвальнікам, так і замежным турыстам.

— Побач стаяць яшчэ два будынкі, але і пакуль па розных абставінах нельга рэканструаваць. У перспектыве тут можна было б стварыць цэлы культурна-асветніцкі комплекс, аналагаў якому ў краіне няма, — упэўнены калекцыянер.

К

Газета КСМБТРА ШТОТЫДНІВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛІА ДАСЮГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Вывадацца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдана Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЦІН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛКАВА; **адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Ягуген РАГІН; **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар’я АМІЛЯКОВІЧ, Іна НАРКЕВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Геннадзь СІВОХІН, Юрый ЧАРНЫКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕВІЧ, Алег КІЛІМАУ; **карэспандэнт** — Іаанна ШАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОБАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЭНКА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны аддзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Вывады — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.

Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдчы, кім і калі выданы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупісны не рэдакцыя і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

© “Культура”, 2018. Наклад — 854. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамольнасці. Папісаня ў друк 22.06.2018 ў 19.30. Замова 2024.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Фотафакт

Фота Паліны КАСМАЧОВАЙ.

У мастацкай галерэі “Універсітэт культуры” з удзелам мітрапаліта Мінскага і Заслаўскага Паўла, Патрыярхага Экзарха ўсёй Беларусі адрылася выстава “Блажэнная Валянціна, духоўная заступніца зямлі мінскай”. У экспазіцыі прадстаўлены работы 16 мастакоў з Беларусі, Малдовы, Расіі і Украіны, зробленыя падчас пленуру “Святасць зямлі беларускай”, які быў прысвечаны памяці святой блажэннай Валянціны Мінскай і Году малой радзімы.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Два галы таму Паліна Іванаўна Кусянкова прыняла пасад галоўнага архітэктара рэстаўрацыі ў Аляксандры Керэвай, пад чым кіраўніцтвам запусцілі працу па рэстаўрацыі нацыянальнага аб’екта. Брыгада спадарыні Кусянковай, у склад якой уваходзілі загадчык групы Таццяна Габел, вядучы архітэктар Юлія Кузьміна, архітэктар другой катэгорыі Кацярына Ла-тушка даследвалі архіўныя дакументы і комплексныя навуковыя даследаванні, асобчвалі нарматыўную базу, разам са спецыялістамі “Белрэстаўрацыі” шукалі лепшыя варыянты для таго, каб гісторыка-архітэктурная спадчына спартыўнага комплексу вярнулася да першапачатковага выгляду. На гэтым шляху іх чакала немала неспадзяванак.

ГАРАДОЖА

— Аснову сённяшняга спартыўнага комплексу заклалі напрыканцы 1970-х гадоў, калі Мінск рыхтаваўся да прыняцця часткі спаборніцтваў маскоўскай Алімпіяды-1980. Тады сталі дзе перабудоўвацца, да 12 гектараў пашыралася прыналежная да яго тэрыторыя, а па перымэтры ўзнікла вядомая многім пакаленням мінчан апароўка. Напрыклад, з боку вуліцы Ульянаўскай і Фізкультурнікаў ідуць бетонныя секцыі, на якіх выкананы ляпныя архітэктурныя элементы, што нагадваюць усемшу. Першапачаткова мы разлічвалі іх расчысціць, аднак пры першым жа даследаванні высветлілася: металічныя часткі ўнутры тых “усмешак” закарэзіравалі, таму разлітаюцца пры любым дакрананні. Канструктары “Мінскпраекта” распрацавалі арыгінальную апалубку, каб забягнуць рызыкі згубіць элементы назаўсёды. Па іх шаблонах “Мінскажелезбетон” ад-

Згадкі пра...

Практыка правядзення канцэртаў папулярнай музыкі на стадыёнах у СССР пашырылася ў канцы 80-х гадоў мінулага стагоддзя. І на тое былі свае прычыны.

Па-першае, гэта быў час Перабудовы, якая неслася са сабой змяненні ледзь не ва ўсёй сферах жыцця, у тым ліку і ў музыцы. Тое, што было звычайнай з’явай на Захадзе, у СССР да Перабудовы не ўхвалялася. Па-другое, канцэрты

наўляў выраб неабходных нам фестонаў. Мы тройчы прыязджалі на прыёмку доўгага ўзору, каб дабіцца максімальнай ідэнтычнасці з першакрыніцай.

Уздоўж вуліцы Кірава стаяць чыгунныя слупы, абліцаваныя гранітам. Нам хацелася захаваць існуючы матэрыял, аднак, калі пачалі чысціць яго ад насланняў, зразумелі: давядзецца замяніць амаль усё. Да маскоўскай Алімпіяды стадыён рэстаўравалі спешна. Мяркую, з гэтай прычыны колішнія будаўнікі, якія зманціравалі слупы, неналежа заклалі швы — туды трапіла вільгаць, пайшла цівіль, што пачала разбураць граніт. Таму строга па задзеных параметрах і форме мы нанова выводзілі і абліцоўвалі усё. Арыгінальнымі захавалі толькі два слупы, што бліжэй да скрыжавання вуліц Кірава і Валадарскага. Нават не дэмантавалі, а толькі расчысцілі пяскаструменнем.

Квестам стаў пошук граніту: ніводны з прапанаваных нам матэрыялаў не адпавядаў па колеры арыгіналу. Перабралі ўсе замежныя ўзоры, а знайшлі — у нас! Ідэальна супаў яшчэ і па структуры матэрыял з беларускага кар’ера “Надзея”.

Складанасці ўзніклі і з дэкаратыўнай коўкай. Сучасныя майстры практычна не працуюць з чыгунным лішчэм, давялося аднавіць тэхналогію. Шмат дэкаратыўных элементаў згубілася да рэстаўрацыі. Многія з тых кветчак і пік, якія зараз упрыгожваюць агароджу, вылівалі занава па шаблонах. Спецыялісты ад “Белрэстаўрацыі” доўга ламалі галаву, як жа замацаваць на прутах упрыгожванні, зробленыя з сіліюму, бо прыварыць гэты сплав да чыгуна практычна немагчыма. У выніку прадумалі замацаваць элементы на заклёпках з адмысловымі шайбамі, якія пасля абціскаліся на прутах так, што ўжо ніхто іх не здыме.

ФАКЕЛЬНАЯ ЧАША

— Увесь метал па аб’екце, які можна суцэнь з месца, вывозілі ў майстэрні “Белрэстаўрацыі”. Інакш якасць рэстаўрацыі 3-за неабходных умоў

Стадыён!

Скульптура “Бег” Валянціна Занковіча.

Новыя трыбуны разлічаны на 22 тысячы гледачоў.

(усё ж на будоўлі заўсёды шмат пылу і тэхнікі) магла пацяраць. Вось і факельную чашу, дзе некалі гарэў алімпійскі агонь, аднавілі па-за сценамі спарткомплексу. Праўда, вывесці яе атрымалася не адразу: мы не ведалі дакладную вагу чашы, здавалася, двухтоннага пад’ёмнага крана дастаткова. Аднак ён не змог зрушыць латунны факел з месца! Тады выклікалі кран-трохтоннік, але ў такой тэхніцы іншыя габарыты — давялося на пэўны тэрмін спыніць рух на Ульянаўскай і зняць высокавольныя праводы.

Рэстаўратары аднавілі латунныя лісты на аб’екце. Спецыяльная арганізацыя, якая займаецца газавым абсталяваннем, замяніла яе ўнутранае насычэнне: зараз чаша, якая не дзейнічала, мусіць, з 1980-х, зноў у працоўным стане. Тэставы запуск яна прайшла на выдатна! У параўнанні з мінулымі часамі змянілася толькі месцазнаходжанне: чашу

перанеслі на іншую трыбуну з-за ўзвышэння сучаснай часткі комплексу. Аднак усталювалі на былой метцы па вышыні, паўтарылі нават форму ўмацавання.

СКУЛЬПТУРА “БЕГ”

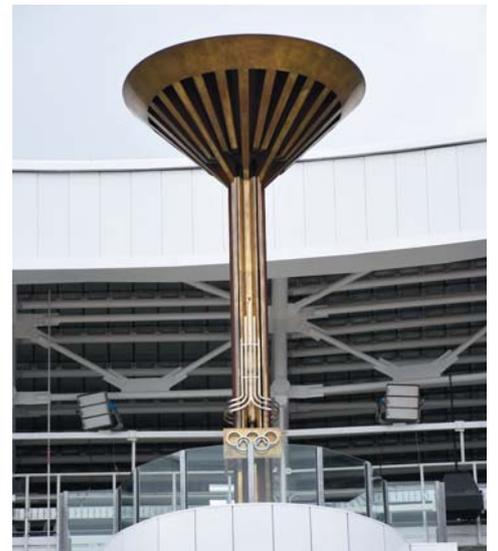
— У найлепшым стане з ўсіх аб’ектаў па рэстаўрацыі захавалася скульптура “Бег” над Паўднёвымі варотамі. Работа Валянціна Занковіча патрабавала мінімальнай увагі: медныя лісты, якімі абліцаваны каркас, здымалі, чысцілі, занава чаканілі, выпраўлялі натуральныя дэфармацыі, і вярталі назад. Адзіная складанасць заключалася ў тым, каб распрацаваць пад задзенныя на грузкі апорную балку (арыгінальная проста развалілася). Нашы канструктары былі ў захапленні ад надзвычайнага прафесіялізму аўтара: дынамічная скульптура, што важыць некалькі тон, стаіць усёго на трох апорных кропках!

АРКАДА

— Для многіх мінчан “Дынама” асацыюецца з аркадай, праз якую ўваходзяць на стадыён з боку вуліцы Кірава. Праўда, шукаючы яе выйву ў інтэрнэце, можна натрапіць на даўняе фота са скульптурамі на версе, якую памылкова лічаць першасным воблікам нашага аб’екта. Насамрэч, мінская аркада — паўторнае прымяненне арыгінальнага збудавання архітэктара Міхаіла Баршча ля стадыёна ў Днепродзяр’жынску (зараз украінскі горад Каменскае — Н.П.). Адрозненне паміж украінскім і беларускім праектам — у адсутнасці скульптур у нашым варыянце.

Аркада мае складаную кесонную стору з капітэліямі карыфскага ордэну. Штодня рэстаўратары па лясках уздымаліся на вышыню, каб уручную расчысціць кожны з сотняў лістоў, дагісаваць страчаныя элементы. Нам сапраўды вельмі пашчасціла з цудоўнымі майстрамі з “Белрэстаўрацыі”: мы не маглі нарадавацца на якасць іх работ, як скурупа і старанна яны расчысцілі кожны сантыметр.

Уявіце ж разубуленасць спецыялістаў, калі яны пабачылі на столі аркады незапланаваныя цёмныя плямы! Лясы ўжо разабраны, таму не ўзнікла і не правяралі, што там за праблема ўзнікла. І толькі калі сфатаграфавалі праблем-

Факельная чаша, якая не дзейнічала, мусіць, з 1980-х, зноў у працоўным стане.

нае месца і на камп’ютары павялічылі выйву, высветлілася, што гіпсавую расліннасць за натуральную прыняў рой дзікіх пчол! Адрозне дзве сям’і звіль там гнёзды. Давялося чакаць позній восені, каб вярнуць “суседзяў” у натуральнае асяроддзе.

СЦЕНЫ

— Першапачаткова ў казчыка была ідэя зрабіць па аналогіі з маскоўскім стадыёнам “Лужнікі” крытую даглядальную зону. Аднак наш спарткомплекс мае ахоўныя зоны, таму мы захавалі прастору паміж агароджай і арэнай, пакінуўшы на ёй парк, што здавён тут расце. У працы над тэрыторыяй мы абапіраліся на дакументы 1980-х гадоў, а вось са сценамі вялікай цэнтральнай арэны — на дакументы 1954-га (часу іх узвышэння). Мы аднавілі ўсе картушы, медальёны,

карнізы і іншую ляпную. Многае добра захавалася, па кавалачках давялося збіраць толькі адзін медальён — з бегунамі.

Мы доўга даследавалі афарбоўку сцен, каб знайсці аўтэнтычнае каляровае вырашэнне. За гады існавання стадыён шмат разоў фарбавалі. Па завяршэнні усё стала на месцы: колеравая гама — гарчычны, шчыльны бардовы і светлабэжавы.

КАЗЫРОК

— Пасля рэканструкцыі “Дынама” займеў казырок, які закрывае ад сонца і дажджу 80 працэнтаў глядацкіх месцаў. Каб пазбегнуць непатрэбнай нагрузкі гістарычным сценам, паміж імі паставілі сучасныя апоры для новатворы са сваім пад’ёмнымі арэнамі, на якіх трымаецца казырок. Пры будаўніцтве мы штодзённа маніторылі стан гістарычных сцен: на кожным участку віселі маякі, якія адсочвалі адхіленні ў долі міліметра. Калі б узнікла крытычная сітуацыя, то меры па ўмацаванні і зняцці нагрузкі былі б прыняты імгненна. Дзякуючы такому падыходу, архітэктарам удалося арганічна спалучыць мінулае і будучыню ў пракце галоўнай спартыўнай арэны краіны.

Эталон папулярнасці

на адкрытай прасторы давалі адчуванне куды большай свабоды, што таксама адпавядала настрою часу. Нарэшце, стадыёны дазвалялі сабраць куды большую аўдыторыю, чым нават спартыўныя палатны, а гэта працавала ў першую чаргу на касу арганізатараў канцэртаў.

На стадыёнах выступалі прадстаўнікі самых розных стыляў папулярнай музыкі — як выканаўцы

класічнага песеннага рэпертуару, так і рок-групы. Больш за тое: вялікую колькасць слухачоў збіралі і такія змяшаныя канцэрты, на якіх выступілі музыканты чаргаваліся з маналагамі паэтаў, што чыталі ўласныя вершы. Запартрабаванасць у стадыённых канцэртах была настолькі вялікай, што Аляксандр Градскі нават напісаў рок-оперу пад назвай “Стадыён”, а многія футбольныя

клубы займелі ўласныя гімны, у тэкстах якіх словы “стадыён”, канешне ж, згадвалася і не аднойчы.

Стадыённыя канцэрты, як правіла, былі куды больш працяглыя па часе канцэрты ў памяшканнях, што дазваляла арганізатарам запраسیць і большую колькасць выступоўцаў. А гэта, у сваю чаргу, павялічвала і колькасць слухачоў. Адначасова неабходна адзначыць, што і стадыёны

маюць пэўныя абмежаванні па ўмяшчальнасці. Да статкова параўнаць выступ групы А-на ў 1991 годзе на стадыёне “Маракана” (прыблізна 300 000 слухачоў) і канцэрт Rolling Stones на пляжы ў Рыа-дэ-Жанейра 2007 года, які сабраў больш за мільён публікі...

Нагадаю, што першы Нацыянальны фестываль песні і паэзіі ў Маладзечне адбываўся менавіта на гарадскім стадыёне, і некаторыя канцэрты заклічвалі ўжо тады, калі пачынала днець. Што да мінскага “Дынама”, дык у

свой час ён таксама неаднаразова пераўтварыўся ў вялікую канцэртную пляцоўку, якая пабачыла як вядомых беларускіх артыстаў, зорак савецкай яшчэ эстрады, так і замежных знакамітасцяў. Але не цяжка заўважыць, што ў апошнія гады практыка правядзення стадыённага канцэртаў істотна заняпала. Няпроста сказаць, чым гэта выклікана. Ці то складанасці для арганізатараў, ці то развіццё інтэрнэту, калі можна прысутнічаць на канцэрце, не выходзячы

з дому, ці то фінансавыя праблемы для патэнцыйных слухачоў. Але ж і дагэтуль ці не кожная маладая музычная група ў адказ на пытанне пра найбольшую творчую мару на першае месца ставіць жаданне выступаць менавіта на стадыёнах. Такім чынам, цягам дзесяцігоддзяў стадыёны сталі для музыкантаў пэўным эталонам папулярнасці ды запартрабаванасці. І гэта варта прызнаць як факт.

Дзмітрый ПАДБЯРЭЗСкі,
музычны крытык

Можна шмат разважаць пра захаванне традыцыйнай культуры — як вясковай, так і гарадской. Напісаць безліч навуковых артыкулаў і зняць папулярныя фільмы пра “страчаную” спадчыну нашых продкаў. А можна проста і без лішніх словаў зберагаць гэтую самую спадчыну — ахоўваць, вывучаць, адаптаваць да сённяшніх умоў і перадаваць наступным генерацыям. Не забываючыся пры тым і на культуру цяперашнюю. Далібог, гэтым і займаецца каманда праекта “Культыватар” з беларускага мястэчка Лынтупы на Пастаўшчыне.

Генадзь ВОХІН, Мінск — пасёлак Лынтупы
Пастаўскага раёна — Мінск / Фота аўтара

ХОЧАЦЕ — РАБІЦЕ!

Ну, як каманда з Лынтупаў — большасць яе ўдзельнікаў “панаехалі” з Мінска. Усё пачалося яшчэ некалькі гадоў таму, калі сядзібы ў Лынтупах і вакольных вёсках сталі скупляць жыхары сталіцы — збольшага мастакі ды архітэктары. На фоне эканамічнага заняпаду рэгіёна і амаль поўнай адсутнасці камунікацыі з “вялікай зямлёй” — а сюды без сваёй машыны трапіць даволі цяжка — у экалагічна чыстым месцы з прыгожай прыродай і цікавай гісторыяй тыя хаткі каштавалі літаральна капейкі. З часам тут нават паўсталі цэлыя арт-вёскі — Вайшкуні і Капгаруны. Адным з тых, хто прыбдаў сабе “лецішча” ў Вайшкунях, быў і мінскі архітэктар Вадзім Гліннік, які прыдумаў і ачоліў культурны цэнтр у Лынтупах.

Сам жа “Культыватар” пачаўся з ідэі рэстаўрацыі адной старой камяніцы ў цэнтры мястэчка, калі тая трапілася на вочы “гарадскім” — даволі прывабная і, як высветлілася, з цікавай гісторыяй.

— Калісьці, яшчэ да Першай сусветнай вайны, гэта быў адміністрацыйны будынак, — расказвае дырэктар Лынтупскага культурнага цэнтра “Культыватар” архітэктар Вадзім Гліннік. — Падчас вайны, калі тэрыторыю акупіравалі кайзераўскія войскі, там размяшчалася афіцэрскае казіно. Пазней, у Міжваенне, калі Лынтупы ўжо належалі Польшчы, у будынку зноўку размясцілася адміністрацыя гміны. Нават у газетах пісалі пра гэтае месца — розныя дэ-тэктывныя гісторыі пра памежнае жыццё з кантрабандыстамі і перастрэлкамі ў духу Сяргея Пясецкага. А пасля Другой сусветнай вайны тут з’явілася мясцовая школа.

Натуральна, прафесійныя архітэктары не змаглі праіснаваць у гэтай рарытэце, які стаяў закінутым і патроху разбураўся. Спацатку прынялі рашэнне аднавіць будынак — адрамантаваць дах, што працякаў, зрабіць рамонт:

— Мы тады звярнуліся да мясцовых уладаў і ска-

залі, што хацелі б штосьці зрабіць з гэтым дамком. Нам адказалі: “Хочаце — рабіце!” — узгадвае спадар Гліннік. — Далей былі шматмесячныя пошукі варыянтаў, як гэта можна было б зрабіць, і падрыхтоўка патрэбнай дакументацыі, бо будынак стаяў на балансе раённага аддзела культуры, але ніякія паперы на яго нават не былі аформленыя. Але ўлады нам вельмі спрыялі, і нарэшце ў нас атрымалася выкупіць яго на аўкцыёне для арганізацыі нашага цэнтра.

Паўстала пытанне: “Ну, вось купіў я разам са сваімі паплечнікамі-архітэктарамі, тым жа Раманам Забелам і Ядвігай Лукашых, камяніцу. А далей што? Будзем яе рэстаўраваць! Але для чаго?” — працягвае Вадзім Гліннік. — Самі жывём збольшага ў Мінску і пакуль не збіраемся перабірацца сюды назусім. Сабраліся мы камандай такіх жа энтузіястаў і выраслыі, што не ў стане, напрыклад, развіваць сацыяльнае жыццё рэгіёна, пракладаць тут дарогі, адкрываць новыя працоўныя месцы... А вось прыдумаць і зрабіць штосьці для развіцця гэтага месца, прывабнае і для тубыльцаў, і для турыстаў, можна. Так і паўстала ідэя арганізаваць культурны цэнтр, які б каардынаваў жыццё мясцовай грамады. А ў ідэале — яшчэ і турызм развіваў.

ТАКОГА НЕ БЫЛО З ЧАСОЎ ВАЙНЫ

Як толькі камяніца была выкуплена і ў траўні 2017 года зарэгістраваная ўстанова “Лынтупскі культурны цэнтр “Культыватар”, адразу ж распачалася актыўная дзейнасць. Першы праект — выстава Фрыца Краўскопфа з выявамі Лынтупаў і суседніх беларускіх мястэчак часоў I Сусветнай вайны. Самае цікавае, што ў чэрвені мінулага года яна амаль сінхронна прайшла як у самім “Культыватары”, так і ў сталічнай галерэі Леаніда Шчамялёва. Больш за тое, гэта быў не проста арт-праект, але і цэлае даследаванне

Тут будзе лынтупскі культурны цэнтр.

з трох сесій — па два дні кожная: дзень тэарэтычных заняткаў і дзень практычных. Лекцыі чытаюць абазнананы ў сваёй справе прафесіяналы — пакуль чальцы праўлення культурнага цэнтра Вадзім Гліннік, Раман Забела, Ядвіга Лукашых, але таксама плануецца запрашаць і “гасялявых” лектараў. Практыку ж вядуць спецыялісты, якія самі рэстаўруюць помнікі драўлянай архітэктуры.

Як патлумачыў спадар Гліннік, ідэі займацца адукацыйнай напачатку не было:

Рэстаўрацыя мястэчка сваімі рукамі

па гісторыі Лынтупскага краю — дзякуючы намаганням арт-дырэктаркі “Культыватара” — мастацтвазнаўцы і культурнага менеджара Ядвігі Лукашых — былі зроблены і пэўныя адкрыцці.

Як патлумачыў сябра ўправы арганізацыі архітэктар Раман Забела, на гэтыя фатаграфіі часта глядзелі, але не бачылі іх галоўнага:

— Шмат хто трымаў іх у руках, перагортваў і не звяртаў увагі на надпіс “Фрыц Краўскопф”. Думалі, што гэта — імя друга кара. Але толькі Ядвіга змагла давесці, што гэта — сам фатограф, які пакінуў нам у спадчыну выявы Лынтупшчыны часоў I Сусветнай вайны. Унікальнасць гэтай калекцыі ў тым, як падрабязна і дэталіна зафіксавана будзённае жыццё краю. Прашмат якія старонкі жыцця гэтай часткі Беларусі толькі з тых фатаграфій і можна зараз даведацца.

Яшчэ большы розгалас сярод тубыльцаў атрымаў леташні канцэрт артыстаў аркестра Вялікага тэатра оперы і балета ў рамках праекта Vivat Quartet, арганізаваны камандай культурнага цэнтра ў лынтупскім Касцёле святога апостала Андрэя.

— Тут вельмі прыязная мясцовая супольнасць, — адзначае Ядвіга Лукашых. — І мне падаецца, што як раз культура — гэта тое поле, на якім можна разам працаваць. На ўсе нашы праекты заўжды збіраюцца поўныя залы. І той канцэрт не быў выключэннем.

— Больш за тое, — падхоплівае спадар Забела, — манахіяня Люцыя, якая пры касцёле апякуецца дзеткамі, калі пабачыла,

колькі назбіралася народу, — а стаялі і ў праходах, і на хорах, — пабегла на фотаапарат: “Гэты касцёл з вайны не бачыў столькі людзей!”

АДУКАТАРЫ ДЛЯ ДАРОСЛЫХ

Як распавяла Ядвіга Лукашых, каманда “Культыватара” прыйшла ў Лынтупы не для таго, каб чамусьці навучаць, а каб навучацца самім:

— Мы ж не валодаем нейкімі сакральнымі ведамі, якімі да нас ніхто не валодаў. Хутчэй, наадварот! Праект у выніку аказаўся багатым — на людзей, прыроду, рэсурсы. Іншая справа, што гэтае багацце мясцовыя людзі не заўсёды заўважаюць, бо бачаць яго кожны дзень і вока ў іх “замыльваецца”. А мы спрабуем паказаць, як гэта самі бачым і што нас як людзей, якія прыйшлі з боку, цікавіць.

Таму і ўзнікла ідэя аднаўлення гэтага старога дамка:

— У нас няма нейкай звышсіі — нам тут проста падабаецца. Натуральна, хаця мы і даўно тут жывем, я разумею, што мы не зможам стаць часткай мясцовай супольнасці так, як быццам бы тут нарадзіліся. Гэта папросту немагчыма. Але мы можам плённа супрацоўнічаць, — падтрымлівае размову спадар Гліннік. — Мы проста хацелі б паказаць, што мы іншыя, але ўсе разам — яшчэ і больш моцныя. Таму не спрабуем “касіць” пад мясцовых. Наадварот, кажам, што мы — гарадскія. У нас іншая дынаміка, больш хуткі рух: “Мы

Архітэктар Вадзім Гліннік.

можам штосьці ў вас пазычыць, але і вы ад нас можашце штосьці цікавае для Лынтупаў атрымаць!”

З таго падыходу пасля некалькіх арт-праектаў нарадзіўся і адукацыйны курс “Рамонт старога дома сваімі рукамі” ў рамках праекта “Навучацца, каб дзейнічаць”, які фінансуецца Еўрапейскім Саюзам і сафінансуецца DVV International (Інстытутам міжнароднага супрацоўніцтва Нямецкай Асацыяцыі народных універсітэтаў (Федэратыўная Рэспубліка Германія). Самі заняткі праходзяць на базе “Культыватара” і складаюцца

— Мы нават мэты такой не ставілі. У нашай камандзе архітэктары, мастацтвазнаўцы, а не адукатары. Але нека само сабой усё так склалася, што мы вырашылі паспрабаваць і гэта. Для нас жа было важным захаваць будынок — проста глядзець, як знікаюць адна за адной мясцовыя хаткі, не маглі, бо сюды пераехалі, таму што тут даволі архаічны асяродак, але фантастычныя помнікі народнай архітэктуры проста на вачах руйнаваліся.

Культуртэраграм прыйшлося і самім павучыцца. Ядвіга Лукашых пайшла на семінары па прадыямальніцкай дзейнасці і краўдфандынгу для сацыяльных стартапаў. У выніку высветлілася, што зараз існуе шэраг новых запатрабаваных формаў навучання і сумеснай працы з супольнасцю. Адным з найбольш цікавых падалься праекты па арганізацыі навучання дарослых. На хвалі гэтага інтарэсу каманда “Культыватара” і прыйшла да праекта “Рамонт старога дома сваімі рукамі”.

— Мэта нашага семінара не ў тым, каб навучыцца рэстаўрацыі — а каб у

У былой спартовай зале запланавана канцэртная.

выніку лодзі пачалі дзейнічаць салядарна дзеля захавання таго, што ім дарага! — тлумачыць Вадзім Гліннік.

У ТЫМ ЛІКУ — ЖАНОЧАЯ СПРАВА

Паступова, бліжэй да пачатку пар, пачынаюць падцягвацца людзі. Як ні дзіва, збільшага гэта — жанчыны. Але нічога ненатуральнага ў гэтым няма, тлумачыць яны. У раёне працы няма зусім. Некалькі гадоў таму пасля аварыі закрыўся лынтупскі спіртзавод, а іншая вытворчасці ўжо даўна бракуе. Людзі з'язджаюць адсюль цэлымі сем'ямі. Самае надзейнае месца працы для мясцовых мужчын — гэта будоўля Астравецкай АЭС. Таму натуральна, што на гаспадарычых застаюцца жанчыны — яны яе і даглядаюць, і падтрымліваюць у належным стане. У выніку і ў слухачы курсу па рэстаўрацыі запісаліся тыя, хто і будзе гэтым займацца.

— Наогул, не існуе працы жаночай ці мужчынскай! Ёсць толькі тая, да якой ляжыць душа, — кажа дырэктарка ТАА “Дрэўтайм” Аляксандра Чыжэўская, спрытна працуючы электрафенам у адной руцэ, і шпатель — у другой. Яна разам з бацькам Алегам праводзіць практычныя заняткі на трэнінгу “Культыватар”. — Мы працуем з дрэвам — вырабляем вокны і шмат чаго яшчэ. Не так даўно пазнаёмліліся з Вадзімам, які нам прапанаваў уключыцца ў праект па рэстаўрацыі камяніцы. Цяпер яшчэ і навучальныя семінары вядзём — і самі рэстаўруем, і адначасова паказваем іншым, як гэта рабіць правільна.

Калі на занятках у “Культыватары” лынтупчане робяць больш простую рэстаўрацыю, то далей ваконныя шэфляды чакае больш сур'ёзная праца — аднаўленне арыгінальнай металічнай фурнітуры, замена страчаных фрагментаў аздобы вокнаў, іх умацаванне. Такое не заўжды магчыма зрабіць

Практычныя заняткі ў школе рэстаўратараў.

у хатніх умовах. Першая партыя цалкам адноўленых вокнаў ужо амаль гатовая — засталася бадай толькі усталяваць іх. Як адзначыў дырэктар культурнага цэнтры, яму вельмі падабаецца і працэс, і вынік:

— Мы папрасілі калег паказаць на нашым семінары для жыхароў Лынтупаў, як чысціць вокны. Бо мы ж як рэстаўратары добра ведаем тэорыю — пішам у праектах “ачысціць, пафарбаваць, замяніць”. Але як гэта робіцца рукамі ў дэталю не заўжды дакладна ўяўляем. Самі такім не займаемся, таму і папрасілі прафе-

было б зняць слой старой фарбы амысловым хімічным сродкам. Але спрабавалі і расійскую хімію, і нямецкую — нічога не атрымлівалася. Бо было столькі слаёў, што ніякая хімія яе ўжо не брала. Толькі будаўнічы фен са шпатель і бронзавай шчоткай дапамаглі — фарба нагрэцца да 300 — 400 градусаў і лёгка здымаецца. Галоўнае, не забыць дастаць шкло, інакш ад перагрэву яно можа лопнуць. Менавіта гэтым займаліся на практычных занятках лынтупскія жанчыны гэтым разам — рэстаўравалі ваконныя шэфляды, вяртаючы ім першапачатковы драўняны колер.

КАМЯНІЦА ДЛЯ ГРАМАДЫ

— Адна з асноўных задач нашага праекта — гэта паказаць людзям, што не толькі можна даволі танна зрабіць рамонт альбо нават адрэстаўраваць сваю хатку, — тлумачыць спадар Гліннік. — Таму мы вырабляем навучыць іх, як захаваш гэтае драўлянае багацце літаральна “за дзве капейкі” — простымі традыцыйнымі сродкамі, якія яшчэ не так даўно паўсюль практыкаваліся. Нарыхтуй у лесе бяросць — і не патрэбны табе руберойд, калі пракладваеш гідрзаізаляцыю на падмурку, напрыклад. І такіх тэхналогій — процьма. Не трэба ставіць ніякіх пластыкавых вокнаў, калі можна аднавіць старыя драўляныя. Тым больш, што пластык насамрэч шкодны для драўлянай архітэктуры — праз яго пагаршаецца натуральная вентыляцыя і павялічваецца вільготнасць унутры памяшкання, а ў выніку дрэва гніе і па ўсім доме буюе цвіль.

Галоўная задума праекта, на думку архітэктара — навучыць людзей не скардзіцца на цяжкае жыццё, а самім вырашаць свае пытанні.

Адзін з магчымых шляхоў — гэта развіццё турыстычнага патэнцыялу рэгіёна. Але ж сёння ў Лынтупах цалкам адсутнічае інфраструктура для гэтага. Таму і патрэбна стварэнне на базе “Культыватара” ў старой камяніцы сапраўднага культурнага цэнтры, якім мае кіраваць мясцовая грамада. Па задуме праект нават не павінен прыносіць прыбытак — запланавана яго перадаць супольнасці, каб яна сама магла там арганізаваць уласнае грамадскае жыццё. У тым ліку — і развіць праект: ад стварэння кавярні і залы-чытальні да месца правядзення самых розных трэнінгаў і семінараў. Наступны з іх, дарчы, ужо запланаваны — майстар-клас па вырабе керамічных сувеніраў:

— Людзі сюды прыязджаюць, але іх тут няма чым зацікавіць. Нават тых жа банальных магніткаў ці паштовак з выявамі лынтупскіх краявідаў няма, — кажа Яўдзіта Лукашук. — Таму мы вырашылі навучыць мясцовых хаця б самым простым прыёмам работы з керамай, вырабу сувенірнай прадукцыі і, галоўнае, навучыць яе прадаваць. Рабіць не проста штосьці прыгожае, а тое, што будзе купляць.

— Тут побач мае дом народная мастачка з Мінска Надзя Сойка, — дадае спадар Вадзім. — Мы з ёй дамовіліся, што яна будзе весці гэты семінар.

Першая частка праекта — рэстаўрацыя іна-будаўнічая — праходзіць даволі паспяхова. І на лекцыях, і на практычных занятках “студэнтаў” хапае. На падыходзе — другая чарга навучальнага праекта, ужо турыстычна-сувенірна. Засталася толькі пачакаць, пэўна, з год, каб наведаш Лынтупы і паглядзець на поспехі “Культыватара” і, галоўнае — мясцовай супольнасці.

Дзяжурны па нумары

Без свайго поля

Мы прапусцілі рэвалюцыю: у свядомасці жыхароў буйных гарадоў сфарміравалася ўстойлівае разуменне, што за эмоцыямі трэба накіроўвацца ў першую чаргу ў гандлёвыя цэнтры. Пакуль установы культуры прымушалі вучыцца зарабляць у рынковых умовах, шматлікія гандлёва-забаўляльныя комплексы змянілі карціну размеркавання пlynня глядацкай аўдыторыі.

Настасся ПАНКРАТАВА

Пры складанні планаў для выхадных з дзёцымі тата-льна не стае інфармацыі, дзе і што праводзіцца. Не хапае мерапрыемстваў у нашых дзяржаўных установах, дзе можна было б правесці з сям'ёй значную частку дня. Установы культуры заўважна саступаюць новым ігракам на полі дасугавых паслуг з-за свайго непапулярнасці: зраз запатрабаваны шматпрофільныя мерапрыемствы, а тэатры і музыкі часта працягваюць заставацца пастаўшчыком адной паслугі.

Разумею, праблема тут стар-класы для малечы па пляценні ўпрыгожванняў і цацак з рознакаляровых рызнікаў, а хтосьці праводзіць штотыднёвыя адкрытыя ўрокі на лаціна-амерыканскіх танцах ці збірае шматгадзінную праграму з выступленнямі прафесійных цыркавых артыстаў.

Я ўжо не гавору пра мерапрыемствы, для наведвання якіх неабходна набыць білет (кошт якога часта ў разы вышэйшы за ўваходны ў дзяржаўную культуру-відовішную ўстанову). Дзякуючы рэзанансным выставам, нават нешапаголік арыентаваны ў месцазнаходжанні ўсіх буйных гандлёвых цэнтры сталіцы. Сумная тэндэнцыя...

У нас ужо вырасла пакаленне, якое ў вольны час ідзе не ў гурткі ці на стадыён, а па звычцы — у гандлёвы цэнтр. Прынамсі, у ГЗЦ на праспекце Пераможаў перыядычна скардзяцца на натоўпы падлеткаў, якія гадзінамі бадзюцца па паверхрах. Дзедзі цагнуцца сюды не толькі ў непагадзі і дакладна не за пакупкамі. Яны ведаюць: тут можна на патрапіць на кірмашы, прэзентацыі, канцэрты і гэтак далей. ГЗЦ — мяркую, нечакана нават для сябе — пачалі выконваць функцыю фарміравання пэўнага культурна-асветніцкага пласта. Той пlynні, у якой спрадвеку працавалі ўстановы культуры. Дык што здарылася?

У сталіцы пра мерапрыемствы дамоў культуры, школ мастацтваў, устаноў для дасугу на агульным фоне амаль не чуваць. Пры складанні планаў для выхадных з дзёцымі тата-льна не стае інфармацыі, дзе і што праводзіцца. Не хапае мерапрыемстваў у нашых дзяржаўных установах, дзе можна было б правесці з сям'ёй значную частку дня. Установы культуры заўважна саступаюць новым ігракам на полі дасугавых паслуг з-за свайго непапулярнасці: зраз запатрабаваны шматпрофільныя мерапрыемствы, а тэатры і музыкі часта працягваюць заставацца пастаўшчыком адной паслугі.

Камінная зала ў чаканні рамонт.

Камінная зала ў чаканні рамонт.

Пераканаўчасць няправільнай графікі

У самым пачатку лета ў Мінску адкрыліся дзве выставы прызнанага майстра афортаў Сяргея БАЛЯНКА. Графічныя і жывапісныя творы сабраны ў экспазіцыі “Так, мы знаёмыя” ў мастацкай галерэі “Арцель” і толькі графічныя — у Мемарыяльным музеі-майстэрні Заіра Азгура на выставе “Яшчэ адзін Месяц...” І адна, і другая выставы прымеркаваны да дня нараджэння творцы, чые афорты добра знаёмыя аматарам мастацтва яшчэ з тых часоў, калі яны патрапілі на вокладкі і старонкі кнігі “Калыска для коткі” Курта Вонегута, зборнікаў “Прадаецца планета”, “Крылы ночы”, выбраных твораў Міхаіла Булгакава, Іосіфа Бродскага. Ці нават яшчэ раней — з часу першай персанальнай выставы, якая адбылася ў 1987-м годзе.

Іна НАРКЕВІЧ /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

У Мінск Сяргей Бялянок прыехаў пасля заканчэння адзялення кніжнай графікі Украінскага паліграфічнага інстытута імя Івана Фёдарова ў Львове. На карысць выбару беларускай сталіцы сыгралі восем паліграфічных выдавецтваў, у адрозненне ад двух львоўскіх, а таксама гасціннасць сваякоў, што тут жылі. Мінск так і не змог адваяваць любоў да роднага горада ў Львова, але знаёмыя сёння далёка за межамі Беларусі афорты з’явіліся менавіта тут.

“АДКУЛЬ ТЫ ЎЗЯЎСЯ?”

— Вы казалі, што сямейныя карані губляюцца нездзе ў стэпах сонечнай Таўрыі. А нарадзіліся вы дзе?

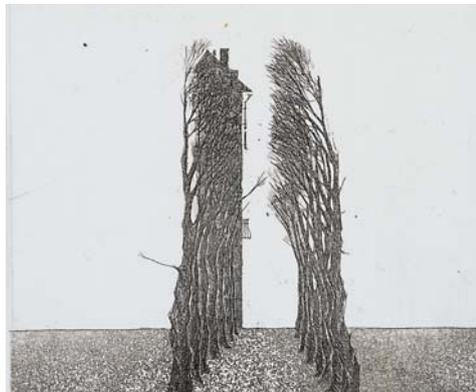
— У прыгарадзе Кіева, але мая сям’я жыла там нядоўга. Калі бацькі скончылі аспірантуру, мы пераехалі ў Львоў, які і стаў для мяне родным горадам. Я маю на ўвазе горад як архітэктур. Пра людзей нічога не скажу, яны ўсюды аднолькавыя. А з таўрычаскіх стэпаў паходзіць мой прадзед па мамай лініі. Яго дачка, мая бабуля, Агаф’я Міхаілаўна пераехала жыць у Мелітопаль. Там і нарадзілася мая маці. А па татавай лініі дзед — чыгуначнік. Ён сам з Кліноў — на той час гэта была Гомельская губерня. Бацька нарадзіўся ўжо ў Днепрапятроўску. Усе паравозныя дэпо знаходзіліся на ўсходзе горада, аднойчы дзед мяне туды прывёў паказаць, дзе працуе.

— А мастаком у сям’і хто-небудзь быў?

— Дзякуй Богу, не. Я першы. І вельмі рады таму, што і апошні. Мая дачка і два сыны не мастакі. Я ўвогуле не разумею такой спадчынай пераэмансіі ў любой творчай прафесіі. У Льва Мікалаевіча Талстога было шмат дзяцей, і ніводны не стаў пісьменнікам, хаця пісаць умелі ўсе. І маляваць умеюць многія.

— Калі вы ўразумелі, што хочаце быць мастаком?

— Я і зараз у гэтым не ўпэўнены, — смеюцца суразмоўца. — На самай справе я і не хацеў. Мне як раз вельмі падабалася мая прафесія — мастацкі рэдактар. На жаль, камп’ютар сёння яе знішчыў.

“Кавалачак памяці”.

— Украінскі паліграфічны інстытут быў адным з лепшых у Савецкім Саюзе. Як і Маскоўскі паліграфічны інстытут, выпускнікі якога ў Мінску ўзялі мастацкае афармленне кнігі на высокі ўзровень. Адчувалася, што ваша школа іншая і творчасць таксама?

— Адчувалася. “Адкуль ты ўзяўся?” — гэта словы Адама Глобуса. Мы разам з ім рабілі выставу, калі ўступалі ў Саюз мастакоў. Але гэта не пра школу, гэта пра светаадчуванне. Я прыехаў у Мінск мастацкім рэдактарам, уладкаваўся на працу, пяць гадоў быў звычайным мастаком-афарміцелем. Але ў друкарні я атрымаў доступ да матэрыялу — у той час цынк для афорта нідзе не прадаваўся. Нават у спецыяльнай краме для мастакоў гэта была рэдкасць. Пра тэхніку афортаў я ведаў, у інстытуце нас гэтаму вучылі, а практыкі амаль не было.

“ПРАВІЛЬНАЕ НЕ БУДЗЕ ПЕРАКАНАЎЧЫМ”

— Такім чынам, афорты з’явіліся менавіта ў Мінску?

— Так. Пры аздабленні кнігі я быў звычайным мастацкім рэдактарам, устаўляў у макет чужыя работы, сам не маляваў. І толькі калі адбылася

першая выстава, рэдактар зацікавіўся майёй графікай, адчуў, што яна сугучна тэксту. Мастак — ён заўсёды мастак, не так важна, Вонегут ці Бялянок, у іх падобны тып мыслення.

— Я добра памятаю кнігу Курта Вонегута “Калыска для коткі” і мост на вокладцы. Па сённяшні дзень ён не дае мне спакою. Што гэта за масток? Куды ён вядзе?

— Добра яго памятаю. У часы СССР я быў у Дагестане на турбазе “Рубас” — гэта перадгор’е Каўказа, сякота, усё выпалена. Што гэты масток там рабіў, я і зараз не ведаю. Шмат святла бліскучага, сонца вочы слепіць, нікога няма побач — і раптам мост, доўгі, здаецца, канца яму няма, без парэнчаў, нават вярхоўкі ніякай. Хто яго будаваў? Для чаго?

— А калі афорт з’явіўся?

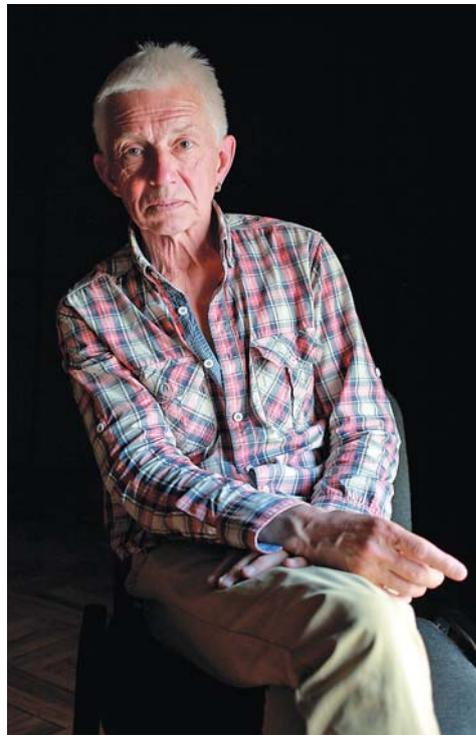
— Праз год недзе.

— Замалёўкі былі?

— Не. Усё ў памяці. А потым убачанае пачынае вылазіць, увасабляцца. У жывапісных творах імкнуса зрабіць проста прыгожа, ні на што не прэтэнду. Галоўнае, стварыць добраўзрылівы настрой, я больш нічога не маюю ў жывапісе.

— Маляваць трэба няправільна?

— Так, тут без жартаў. Гэта маё, скажам, ноўхаў — “правільна-няправільна”. Ёсць акадэмічнае маляванне — гэта школа, авалодаць ёй трэба. І толькі. Паколькі ёсць яшчэ такое паняцце — “каб выглядала пераканаўча”. Свет вялікі, а аркуш паперы

Выйдзіце на тратуар, сажмурце вочы і паглядзіце ўдалечыню. Вы бачыце людзей? Наўрад ці. Вы бачыце фігуры. Таму што мы людзі, калі камунікуем тэт-а-тэт. А на адлегласці 15 — 20 метраў мы нейкія фігуры — ці то надзьмутыя, ці то скручаныя.

“Мост, які брыдзе”.

плоскі, ніякае 3D на ім не намалюеш, як ні старайся. Заўсёды будзе імітацыя, і яшчэ горш, калі паўтор, бо гэта ўвогуле не мастацтва. Таму вось на кавалку паперы адлюстроўваць трэба ўласную рэальнасць. Я ведаю, як правільна, але правільнае не будзе пераканаўчым. Таму я пачы-

наю яго ламаць, каб гучала і ўражала па-свойму. На маіх афортах усё ж ёсць — пальчыкі, крэслы, лямпачкі. Але ў жыцці так быць не можа. Крэсла не стаіць на столі, а на майёй паперцы яно там цалкам нармальна выглядае.

— Людзі там таксама ёсць? Але ці гэта людзі?

— Ёсць там і людзі. Але выйдзіце на тратуар, сажмурце вочы і паглядзіце ўдалечыню. Вы бачыце людзей? Наўрад ці. Вы бачыце фігуры. Таму што мы людзі, калі камунікуем тэт-а-тэт. А на адлегласці 15 — 20 метраў мы нейкія фігуры — ці то надзьмутыя, ці то скручаныя.

“МАЛЯВАЦЬ НЕ АБАВЯЗКОВА, МОЖНА ДУМАЦЬ”

— Ёсць сюжэты малюнкаў, убацьваны ў Мінску?

— Безумоўна. Напрыклад, на малюнку “Ішоў буйны снег”. Адночы я ішоў па мосце праз Свіслач у Траецкае прадмесце. І раптоўна паваліў снег — буйнымі мокрымі камякмі. Ну, а потым я ўбачыў нейкія манекены, яны змяшаліся з мокрым снегам, Палацам спорту, які я змяніў да непазнавальнасці на малюнку. Для сябе я назваў яго так: “У закінутым завулку танцавалі забытыя манекены”. Гучыць прыгожа, але вельмі канкрэтна. А вось “Ішоў буйны снег” — гэта нібы ні пра што. Ці пра тое, пра што вы самі хочаце, не я. Вось так і атрымалася. Дарэчы, слова “атрымалася” для мастацтва ключавое. Таму, што яно сапраўды ці атрымаецца, ці не, і ад цябе практычна не залежыць. Можна намалюваць правільна ці няправільна, але няма вось гэтага “Ох!” І я перакананы, што з мастакамі лепш не знаёміцца. Ёсць карціна, ёсць глядач, і важны менавіта іх дыялог. Навошта там мастак? Ён ужо зрабіў сваю справу.

— Для вас няма патрэбы — кожны дзень хадзіць у майстэрню?

— Не. Я загрунтаваў апошнюю пласціну тыдзень таму. Тры дні як зрабіў першую гравіроўку, але пакуль не вытравіў. Стаіць. Ну і няхай стаіць.

— Чакаеце натхнення?

— Усе прыгожыя словы наکشталі “натхнення” не для мяне. Мне бліжэй бульба вараная ў шалупіні. Не, не натхнення. Я ведаю, што абавязкова зраблю. Не сёння, дык праз два дні. Калі ёсць талент, то ён і будзе дыктаваць. Сёння ты адпачываеш, затое потым тыдзень не аддыжэш ад станка.

— А калі не маляваць?

— І добра, і так можна. Маляваць не абавязкова, можна думаць. І такіх людзей шмат. Яны прыходзяць на выставы, каб адчуць энергію твора, параўнаць свае адчуванні — для іх і гэтага дастаткова.

— Атрымліваецца, што аматары мастацтва таксама мастакі?

— Мастак — гэта стан душы. Не мае словы, але гэта сапраўды так. Усё астатняе — дадатак.

“Няхай бы малявалі такое на ўсіх дамах!” — кажуць жыхары Стоўбцаў, дзе на тарцах чатырох дзевяціпавярховікаў з’явіліся мастацкія роспісы. “К” даведалася, хто і навошта мяняе такім чынам гарадскі пейзаж.

Вераніка МОЛАКАВА /
Фота Ганны ШАРКО

Кожны, хто заяджае ў Стоўбцы ці выязджае адтуль, не можа абмінуць вуліцу Цэнтральную. Цяпер жа нават самі гараджане стараюцца лішні раз прайсці паўз яе і сфатаграфаваша на фоне новай славунасці — манументальных “паштовак” з краявідамі коласавых мясцін, дзе цяпер знаходзяцца філіялы музейнага комплексу “Мікалаеўшчына”, а таксама з цытатамі з “Новай зямлі”.

На будынку на Цэнтральнай, 3 — зіма ў Акінчыцах, дзе нарадзіўся Якуб Колас (“Я зноў хачу зірнуць назад / Пад твоя стрэжні родных хат, / Дзе зачалася птуявіна, / Дзяцінства светлая часіна”). Цэнтральная, 7 — ужо вясна ў Ластку, дзе паэт правёў першы гады дзяцінства (“Малюнкі родныя і з’яві! / Як мне любно, як цікава! / Як часта мілай чарадою / Вы ўстаняе перада мною”). Цэнтральная, 11 — лета ў Альбуці, дзе вырас пісьменнік (“Мой родны кут, як ты мне мілы!.. / Забыць цябе не маю сілы!”). І на Цэнтральнай, 13 — восень у Смольні — былой сядзібе сям’і Мішкевічаў (“І ўстануць з’явы, як жывыя, / Малюнк сэрцу дарагі, / І моцна душу парываюць, / “Ідзі да нас, ідзі!” — гукаюць”).

“ТРЭБА ШТОСЬЦІ РАБІЦЬ З ГЭТАЙ ШЭРАСЦЮ”

— Цэнтральная — наша галоўная вуліца, праз якую праходзяць усе маршруты па горадзе, — тлумачыць начальнік аддзела архітэктуры, будаўніцтва і жыллёва-камунальнай гаспадаркі Стаўбцоўскага райвыканкама Яўген Кандратовіч. — Тарцамі да праезнай часткі стаяць чатыры дзевяціпавярховікі. Ідэя ўпрыгожыць іх з’явілася яшчэ гады паўтара таму, бо фарба ўжо вышвіла, і трэба было штосьці рабіць з гэтай шэрасцю. Проста пафарбаваш — банальна. Падумалі, што зрабіць на фасадзе малюнак усё ж такі лепш. Талы абмяркоўвалі і магчымыя усталяваць помнік Якубу Коласу. Распрацоўвалі го-

тую тэму, і роспісы вырашылі таксама рабіць пад яе. І калі з месцам вызначыліся адразу — фасады жылых дамоў па няшчотным баку вуліцы, якія добра бачны з бульвара наспраць іх — то над мастацкім вырашэннем ідэі працавалі доўга. Спачатку мясцовыя крэатыўцы, гісторыкі, музейшчыкі і прадстаўнікі гарвыканкама абмяркоўвалі, што на выявах мусяць быць героі твораў Якуба Коласа, але потым прыйшлі да высновы, што ўсё ж такі не кожны зразумее, хто намаляваны. Шукалі іншыя варыянты, працэс заця-

гія (на здымку) — аўтара падобных роспісаў на будынках у Баранавічах, Валожыне, Гродне, Мінску, Рагачове і Беластоку. — Мы адштурхоўваліся ад урыўкаў з “Новай зямлі”, затым ужо прадумалі аб’яднаць іх з канкрэтнымі месцамі, а потым я прапанаваў яшчэ і звязаць усё паміж сабой парамі года, — распавядае мастак. — З усіх маіх прапаноў выбралі ідэю зрабіць роспісы на дамах як паштоўкі. Задума насамрэч няхітрая: на кожным фасадзе выява месца, птушка, элементы, якія адпавядаюць пэўнай пары года. Во-

шы працываны менавіта тэма, што былі напісаны ў выяўленых на кожнай са сцен месцах, але гэта, напэўна, змогуць ацаніць хіба настаўнікі беларускай літаратуры і даследчыкі. Над вырашэннем прапанаванай яму задумы Аляксандр Благій пачаў працаваць у сакавіку. Кантуры малюнка на зівомым фасадзе на ўездзе ў Стоўбцы былі нанесеныя з дапамогай праектара ў ноч з 11 на 12 мая. І ўжо 9 чэрвеня мастак завяршыў працу над апошняй сцяной. — Я ўзяўся за гэты праект, бо мне цікава, адчуваю,

пацан. Ганаруся табой!” Ну і такога кішталту водгукаў шмат. Роспісы на фасадах у навіну для Стоўбцаў, хаця гэта не самы маленькі горад, але работы ўспрынялі пазітыўна. **“ПАЙШЛА Б У ТОЙ ДОМ І ЗАСТАЛАСЯ Б ЖЫЦЬ”** Насупраць “вясновага” будынка жанчына прадае квас. Заўважае, што фатаграфуем яго, і ўсміхаецца нам: — Я гляджу на гэта кожны дзень — настрой паяляшае. Вы не ўяўляеце, колькі

чу пачыналі контуры наносіць, мясцовыя жыхары ўспрымалі нашу дзейнасць не так пазітыўна. Закаталі фон і пакінулі пасярэдзіне белую пляму — што людзям думаш? Мы ж нікому не казалі, што хочам зрабіць. Спачатку ўвогуле думалі да Дня горада закрывць усе сцены канінай, каб паказаць вынікі працы толькі на свята, але тэхнічна гэта немагчыма. Затое ўсе радуюцца, зладзіцца. Каля дома з выявай Акінчыц бабуля зачытвае ўслых працываны на фасадзе верш для свайго ўнука.

Паштоўкі ад Коласа

нуўся, але напачатку 2018 года папры падрыхтоўцы да Дня горада (а сёння Стоўбцы адзначаюць 425-годдзе) вярнуліся да ідэі распісаў фасады. — Графіці ў рэспубліцы не надта распаўсюджаны, — кажа Яўген Кандратовіч. — Ды колькі я бачыў іх у розных гарадах, звычайна гэта работы на асобных дамах. А вось кампазіцыя з

сень — журавіны, зіма — рабіна і гэтак далей. Маркі і пячаткі таксама ёсць. Эра папяровых паштовак, напэўна, сыходзіць, але фатаграфаваша на іх фоне, каб даслаць камусьці — таксама нядрэнна. Атрымоўваецца асучасненая версія. — Аляксандр прапанаваў дзясятка варыянтаў, але ў выніку спыніліся на рэалістычных паштоўках, — кажа галоўны архітэктар Стоўбцаў. — Абстрактны, сучасныя тэхнікі — мы палічылі, што

што мне блізка гэта тэма, — кажа ён. — Зімовы і летні фасады зрабіў самастойна, яшчэ два дапамагі сябры. Па-мойму, здрава пакідаць у гарадах адбіткі такога кішталту! І чаму не пра чалавека, які падарыў столькі твораў нашаму народу? Дрэнных водгукаў пра сваю працу аўтар роспісаў пакуль не чуў, але адзначае, што апраўду стаўбчане аднесліся да яго дзейнасці насцярожана. — Напачатку заўжды амаль усё пукаюцца, —

людзей фатаграфуеша тут зараз. Такая прыгажосць! Падаецца, пайшла б у той дом і засталася б у ім жыць. — Вуліца адразу пасвяжэла! — далучаецца да размовы адзін з пакупнікоў. — Канечне, так значна лепш, чым было раней — зусім іншая справа. — І, галоўнае, тут ёсць вершы, — дадае прадавец. — Я нарадзілася на Стаўбцоўшчыне, радкі гэтыя вучыла з пятага класа. Якуб Колас — твар беларускай культуры. Памятаю яго радкі, як табліцу множання: “Між алейшын, кустоў, дзе пяс салавей...” Вы паслухайце — ты ж бышчам не гаворыш, а спяваеш. Гляджу — і працаваць веселей. Гэта ж усё неж прыдумаш трэба было і намаляваць. Ды яшчэ ў такую гарачыню і з вышкі (я назірала за працэсам). Толькі колькі яно ў нас праціць? Баюся, каб нічога не выгарэла. — Каб нанесці такі малюнак, першапачаткова сцяна грунтуецца, на яе наймалююць такое на ўсіх дамах і ў вёску да нас прыязджаюць, мы жывем у Залужжы.

— Людзі павінны памятаць даўніну, — упэўнена жанчына, калі звяртаецца да яе з пытаннем, ці ўхваляе яна такія роспісы. — Мы акурта ішлі і ўзгадалі загалкі беларускія, вершы. Мне вельмі падабаюцца гэтым малюнкамі, я б такія ў сабе дома таксама хацела! — Гэта трэба сур’ёзна вучыцца, — кажа ёй хлопчык. — Ну дык ты навучышся так маляваць? — пытаецца ў яго бабуля. І ўжо нам тлумачыць, што ўнук займаецца ў мастацкай школе. Той сарамліва ківае галавой. — Гэты малюнак — як з майго дзяцінства. І верш пра гэта: “Я зноў хачу зірнуць назад пад твоя стрэжні родных хат...” — кажа жанчына. — Мы ўсё гэта ў школе праходзілі. Беларускую мову я люблю. Усіх нашых пісьменнікаў чытаю — Якуба Коласа, Янку Купалу, Івана Шамякіна, Івана Мележа. Модныя малюнкі маладзёжныя я не разумею, а вось гэта — разумею. Няхай малююць такое на ўсіх дамах і ў вёску да нас прыязджаюць, мы жывем у Залужжы. — Такая прапанова ад гарадскіх улад невялікага горада — даволі смелая, — лічыць мастак Аляксандр Благій. — Хача апошнім часам падобных ініцыятыў у Беларусі становіцца ўсё больш. Шмат дзе хочучы бачыць малюнк на фасадах дамоў. “На ўра” пагдаюцца рабіць сумесны праект з “Аховай птушак Бацькаўшчыны”. Прапаноў шмат. У Карме, магчыма, штосьці будзе, Тураве, Брэсце, Гомелі. Зараз мы ў Клічэў едзем маляваць. Гэта даволі нова для многіх гарадоў, але адны пераймаюць вопыт у іншых — і з’яўляюцца роспісы. Таму што гэта актуальна, хутка і прыгожа. З’яўляецца нейкі нова след, за кароткі прамежак часу ёсць прыметны вынік. Як упрыгожыць шэры фасад? Стрыт-арт — заўжды актуальны адказ.

“ЗДРАВА ПАКІДАЦЬ АДБІТКІ ТАКОГА КІШТАЛУ”

Ажыццявіць задуму запрасілі маладога мастака з Мінска Аляксандра Бла-

пад нашу тэму лепш штосьці рэалістычнае і больш зразумелае розным людзям. Аляксандр як прафесіянал прымяніў дызайнерскі падыход, аб’яднаў усё парамі года. Акінчыцы, Ласток, Альбуць, Смольня — музэі на фасадах размешчаны ў храналагічным парадку ў адпаведнасці з тым, што адбывалася з Коласам. Вер-

смяецца мастак. — Некаторыя кажуць: “Прыкольная абстракцыя”. Але дзеянне паштэц — і становіцца зразумела, што за малюнак будзе. Пакуль рабіў першы фасад, адзін мужчына пастаянна прыходзіў і пытаўся: “Што гэта за...?” А напрыканцы сказаў мне, быццам сам ва ўсім гэтым удзельнічаў: “Малайчына,

Нагадаю, што сёння, 23 чэрвеня, у аграгарадку Дварэц ладзіцца раённае свята “Лунінецкія клубніцы”. У праграме — выстава-кірмаш майстроў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, кніжная выстава “Зноў паспелі красуні-клубніцы”, “ягдныя” паэтычныя чытанні, продаж кулінарных вырабаў, канцэртная праграма, мюзікл, выступленні творчых калектываў Лунінецкага, Столінскага, Пінскага, Жабінкаўскага раёнаў, Брэста і Пінска.

Памятаеце, я наракаў на тое, што Лёзна, дзе брэндом даўно стала суніца, адмоўчаецца і нічога не распавядае пра сваё Сунічнае свята? Дык вось, Лёзна не адмоўчаецца.

Яўген РАГІН

што ў Капшынінскім сельскім доме культуры (Віцебскі раён) рэалізаваны другі этап творчага праекта “Таншуй, скачы ад усёй душы!”, які стартаваў у красавіку бягучага года. Тэмай конкурсных выступленняў гэтым разам сталі сучасныя танцавальныя рытмы. Сапернічалі восем пар. Узнагароджанне пераможцаў абудзецца падчас Купалля.

Наталля Білімава распавядае: “Майстры народных промыслаў і рамёстваў

Пайшоў Баламуцень у... суніцы

Проста работнікі культуры Лёзенскага раёна вырашылі ладзіць мерапрыемства раз на два гады. Так што на чале аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Таццяна Шульган запэўнівае, што да сунічнага раю мы далучымся ў наступным годзе. І дзякуе, дарэчы, за канструктыўную крытыку. У выніку, уладальнікі сунічнага брэнда, па-першае, даведаліся, што Лунінецчына мае брэнд клубнічны, а па-другое, вырашылі аб’яднаць “ягдныя” намаганні. Калі атрымаецца, краіна, як мне падаецца, будзе мець не абы-які прэцэдэнт: паяднанне двух раёнаў розных абласцей на падставе падрыхтоўкі і правядзення адзінага мерапрыемства. Так што стаўце на руцэ крыжык: не забудзьцеся б на эксклюзіў. Але гэта яшчэ не ўсё.

Таццяна Шульган, карыстаючыся выпадкам, распавяла пра завяршэнне рэканструкцыі першай чаргі Лёзенскага фізкультурна-аздараўленчага цэнтру. У выніку гэтых работ дзіцячая і дарослая бібліятэкі, часткі якіх падчас рамонтаў былі раскіданыя аж па чатырох гарадскіх адрасах, вярнуліся на сталое месца прапіскі. Удасканаленне ўмоў працы паспрыяла таму, што праца гэтая стала больш цікавай. Да прыкладу, пры кожнай бібліятэцы ўзнікла прыватная кафедра. Цэрквы перадаюць у дар аднаведную літаратуру, кафедры працуюць па асобных творчых планах, далучаючы чытачоў да веры. І гэта яшчэ не ўсё. Пад адным дахам з бібліятэкамі знайшліся месца і для дома рамёстваў. На дзіва ўсім тут было адроджана ткацтва. Як вы думаеце, хто аказаўся носьбітам забытага рамства? Святар айцец Іван, якога ткацтва навучыла бабуля. Айцец Іван ахвяраваў станком бабулі, сам адрамантаваў яго, працуе ў РДР на палову стаўкі. Карцей, справа тут рухаецца з Боскай дапамогай. Расце колькасць гурткоўцаў. Адноўлены рэгіянальны нацыянальны касцюм, у тым ліку — зімовы. Асвоена тут і тэхніка валанія. Яе развівае жанчына, што раней працавала на чыгунцы. І апошня яркая фарба на

карціне апошніх лёзенскіх творчых падзей: у выніку экспедыцый ашуканы вышываныя ручнікі ўзрастан больш за сто гадоў кожны. У іх арнаменты прысутнічаюць элементы сунічных кампазіцый. Яшчэ адзін доказ таго, што лясная ягада стала брэндом краю не выпадкова. Вось і атрымаецца, што новыя сцены дапамагаюць працаваць пановаму.

Вы, канешне ж, зразумелі, што ў сённяшняй падборцы пераважаюць навіны, дзе гаворка ідзе пра святыя-фэсты-конкурсы. І рэальнае тут вельмі шчыльна пераплятаецца з метафізічным. У аграгарадку Краснае (Іўеўскі раён), напрыклад, ушаноўвалі Баламуція. Калі хто не ведае, дык гэта вадзянік-халасцяк з галавой як збан і з гусінай скурай. А пачалося ўсё з тэатральнай дзеі пра гэтую міфічную істоту, далучаючы чытачоў да веры. І гэта яшчэ не ўсё. Пад адным дахам з бібліятэкамі знайшліся месца і для дома рамёстваў. На дзіва ўсім тут было адроджана ткацтва. Як вы думаеце, хто аказаўся носьбітам забытага рамства? Святар айцец Іван, якога ткацтва навучыла бабуля. Айцец Іван ахвяраваў станком бабулі, сам адрамантаваў яго, працуе ў РДР на палову стаўкі. Карцей, справа тут рухаецца з Боскай дапамогай. Расце колькасць гурткоўцаў. Адноўлены рэгіянальны нацыянальны касцюм, у тым ліку — зімовы. Асвоена тут і тэхніка валанія. Яе развівае жанчына, што раней працавала на чыгунцы. І апошня яркая фарба на

на было паўдзельнічаць у рэалізацыі доўгатэрміновага праекта “Музыка беларускіх палацаў і сядзіб” (канцэртная дзея адбылася па традыцыі ля палаца Тызенгаўзаў) і ў Пастаўскім балі. Другі фестываль — трохі маладзейшы: адбыўся ў 23 раз. У бягучым годзе ў Дуброўне сабралася 26 калектываў з Украіны, Румыніі, Польшчы, Расіі і Беларусі. Адным з запамінальных момантаў фесту стала дэманстрацыя адроджанага абраду “Ваджэння куста”. Пад салаўіны акампамент “У Кір’еўскім гаі” абралі самую прыгожую дзяўчыну... Згаданыя фэсты — адны з самых знавак на Беларусі.

Цяпер — пра свята касцоў. Ніколі не сумняваюся, што працоўны працэс, даведзены цягам стагоддзяў да дасканаласці — таксама правая традыцыйнага мастацтва. Тут і сваіх абрадаў хапае (адна толькі падрыхтоўка касы да касавічы чаго

варта), і адпаведных прыказак ды прымавак. Такое свята прайшло ў аграгарадку **Вензавец Дзятлаўскага** раёна. Падрыхтавалі мерапрыемства работнікі культуры і сельсавета. Выступілі школьная агіт-брыгада, народны ансамбль песні “Зараначка” **Казлоўшчынскага** дома культуры і творчасці. А потым стартвала эстафета касцоў. Найлепшым на сенажаші стаў Станіслаў Муха з КСУП “Хвінявічы”.

Аналагічнае свята на Іўеўшчыне называецца “Ліпнішкаўскія сенакосы”, бо ладзіцца ў аграгарадку **Ліпнішкі**. Тут таксама ўсё пачалося з канцэртнай праграмы. На добры працоўны настрой наладжвалі касцоў народныя сямейныя ансамблі Парфемчыкаў з **Лідскага** раёна, калектыву аматарскай творчасці з **Воранаўскага** раёна, народны гурт музыкі і песні “Цырынская музыка” з **Каралічына**. У адкрытым рэгіянальным конкурсе па ручным сенакашэнні

прынялі ўдзел 13 касцоў з Іўеўскага, Лідскага і Воранаўскага раёнаў. Лебшым стаў Уладзімір Стручынскі з Іўеўшчыны.

Чарговае свята — з нагоды Дня медыцынскага работніка. Ён быў адзначаны ў аграгарадку **Граўжышкі**, што на **Ашмяншчыне**. Работнікі культуры віншавалі супрацоўнікаў мясцовай амбулаторыі. Адзел металічнай жывы ў вёсцы **Чырвоны Бор Дзятлаўскага** раёна. Настаўнічала 38 гадоў, цяпер — на пенсіі. Раз на тыдзень імкнецца патэлефанаваць аднавяскоўцам, а тых, хто жыве побач, наведвае дома. Яе выскоўцы называюць “галоўным чалавекам”. Тры разы на тыдзень, калі прыязджае аўтакрама, збіраецца разам з усімі, робіць абвесткі, дакладвае, што ў краіне адбылося. Трымае на кантралі парадка на могілках, ладзіць суботнікі па добраапаракаванні. Вёска выглядае дагледжана. Сюды пастаянна наведваюцца медыцынскія, сацыяльныя работнікі, раённыя артысты і бібліятэкары.

Чарговая навіна з Ашмянскага раёна. Сталыя выскоўцы былі адзначаны добрым словам ды высёлай песняй і ў вёсцы Людвікаўшчына. У апошняй інфармацыі ад металдыстаў Ашмянскага РЦК гаворка вядзецца пра спартландыю аграгарадка **Гальшаны**. На свята спорту і здароўя прысутнічалі выхаванцы дзіцячага летніка Гальшанскага сярэдняй школы і дзіцячага садка. Пасля спартыўных спаборніцтваў распачалася дэскатка.

Можа падацца, што астатнія навіны — досыць шараговыя. Але пры пэўным стаўленні да жыцця і шэрыя будні можна пераўтварыць у адмысловую феерыю. Андрэй Стручанка паведамае,

Ганцавіцкага раённага дома рамёстваў Таццяна Зялёнка і Алена Цялушка вярнуліся з летняй школы “Майстрыя навоінага ткацтва”, якая працуе ў **Гудзевічах Мастоўскага** раёна, з дыпломамі за захаванне і папулярнацыю ткацкага майстэрства”.

Справа ў тым, што цягам чатырох гадоў Гудзевіцкі літаратурна-краязнаўчы музей ладзіць летнюю ткацкую школу. Як паказвае практыка, такі адкацыйны цэнтр дае цудоўныя магчымасці ўзброіцца не толькі тэорыяй, але і практычнымі навыкамі. І яшчэ — тут можна сустрэцца з аднадушамі, адчуць сябе ў гусічынні рамеснічых падзей.

Мы мала пішам пра высковых стараэтаў. Дарэмна. А менавіта яны дапамагаюць аднавяскоўцам вырашаць шматлікія задачы высковага жыцця-быцця. Пазаштатніца Настася Голуб напісала пра такога чалавека — Яўгенія Філідовіч жыве ў вёсцы **Чырвоны Бор Дзятлаўскага** раёна. Настаўнічала 38 гадоў, цяпер — на пенсіі. Раз на тыдзень імкнецца патэлефанаваць аднавяскоўцам, а тых, хто жыве побач, наведвае дома. Яе выскоўцы называюць “галоўным чалавекам”. Тры разы на тыдзень, калі прыязджае аўтакрама, збіраецца разам з усімі, робіць абвесткі, дакладвае, што ў краіне адбылося. Трымае на кантралі парадка на могілках, ладзіць суботнікі па добраапаракаванні. Вёска выглядае дагледжана. Сюды пастаянна наведваюцца медыцынскія, сацыяльныя работнікі, раённыя артысты і бібліятэкары.

Народны інструментальны ансамбль “Брыз” **Столінскай** дзіцячай школы мастацтва атрымаў званне “Заслужаны аматарскі калектыву Рэспублікі Беларусь”. Пра гэта напісала Галіна Гашчук. Інструментальны ансамбль створаны ў 2008 годзе па ініцыятыве настаўніка па класе баяна Фёдара Вайцяхоўскага, які сам піша музыку. Да прышараговыя. Але пры пэўным стаўленні да жыцця і шэрыя будні можна пераўтварыць у адмысловую феерыю. Андрэй Стручанка паведамае,

На здымках:

- 1 Вось які ён, адноўлены лёзенскі касцюм.
- 2 Ліпнішкі: касі каса...
- 3 Наперад на чале з Баламуцнем.
- 4 Свята фарбаў у Ашмянах.

Загальна аддзела бібліятэчнага маркетынгу цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы **Браслаўскага** раёна Ірына Макарэвіч распавядае пра сустрэчу з паэтам Латвіі Станіславам Валадзько. *“Яна адбылася на тэрыторыі — паведамляе аўтар — вольнай вулічнай бібліятэкі, якая актыўна выкарыстоўваецца для правядзення сацыякультурных мерапрыемстваў, творчых акцый і літаратурных сустрэч, паз — даўні сабра бібліятэкі. У сустрэчы бралі ўдзел сябры раённага аматарскага аб’яднання “Парус надзеі”. Дзейнічала кніжная выстава, якая давала ўнёсак у творчасць Станіслава Валадзько”.*

У **Жалудоўскай** гарпасялковай бібліятэцы прайшоў раённы семінар работнікаў бібліятэчных устаноў “Да кнігі і чытання праз дасуг і ўзаемаадносіны”. На сустрэчу прафесіяналаў прыйшлі прадстаўнікі мясцовых улад, настаўнікі, былыя калегі. Металыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Віталій Рубанаў распавядае, што загальна мясцовай бібліятэцы Галіна Бекіш правяла з прысутнымі краязнаўчы круізі, а загальна аддзела бібліятэчнага маркетынгу Юлія Міхайлава падрыхтавала агляд “Крэатыўны палыход да масавых мерапрыемстваў”. Кожны імкнуўся падзяліцца назапашаным вопытам.

Пра інавацыі ў рабоце **Баранавіцкай** цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Яна Чачота напісала загальна аддзела абслугоўвання гэтай устаноў Вольга Мірошэнік. Інавацыі ў сваю чаргу папаштурнулі да ўдзелу ў Рэспубліканскім конкурсе “Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры”. У выніку — перамога ў намінацыі “За навацыі ў галіне бібліятэчнай справы”. PR-акцыямі устаноў зацікавіліся калегі **Брэсцкіх**. Упершыню бібліятэка імя Яна Чачота прыняла абласны рэгіянальны семінар “Інавацыйная дзейнасць у масавай рабоце бібліятэкі”. Гаворка ішла і пра так званыя вулічныя формы працы. Усім добра вядомыя баранавіцкі “Чыталыны прыпынак”. Прысутныя мелі магчымасць пазнаёміцца з такім і ў вёсцы **Новая Мыш**.

На **Дзятлаўшчыне** ўшаноўвалі вёску **Харашкі**. Канцэртную праграму сюды прывёз народны тэатр-студыя гульні “Прымакі”, якім кіруе Таццяна Янушкевіч. Ведаю гэты тэатр, добры настрой ад яго выступлення гарантаваны. Але памятаю і тое, як некалькі гадоў таму жанчыны з Харашкоў скардзіліся такім жа спякотным летам, што даўно не завітвалі да іх ні аўтабібліятэка, ні аўтаклуб... Так што і ў Харашках цяпер не ўсё так кепска.

Любімы мой дворык — калодзеж-журавель...

Жыхары гэтай вёскі называюць яе па-рознаму — хто Яблонаўка, хто Яблынаўка. “Блытаніне” спрыяюць і дарожныя ўказальнікі: “л” ідзе лігара “о”; той, што хаваецца на ўездзе-выезде самой вёскі, абвясчае, што за “л” — “ы”. Праўда, апошні вельмі пацёрты часам, таму і я буду прытрымлівацца афіцыйнага “ойконіма”.

Алег КЛІМАЎ, Мінск — вёска Яблонаўка
Стаўбцоўскага раёна — Мінск / Фота аўтара

Куды лягчы мне было з устаноў культуры Яблонаўкі, іх там дзве — Стаўбцоўскі раённы цэнтр народнай творчасці і бібліятэка, што туліцца ў тым жа будынку. Але ў дзень майго знаходжання ў вёсцы храм кнігі і іншых друкаваных выданняў не працаваў — законны выхадны. І мне заставалася толькі даверыцца словам жыхароў гэтага паселішча, якія запэўнівалі, што чытаць тут любяць усе пагалоўна — ад наведвальнікаў устаноў лямішча, навінкамі яны распешчаны, кнігавыдачы лепшай не жадаюць. Ну і цудоўна!

ЧЫМ ПРЫВАБІЦЬ ВЫПАДКОВАГА ТУРЫСТА

Сімпацыя адразу ж выклікае і Цэнтр (ён адкрыўся ў Яблонаўцы ў 2016-м — нагадаю, што тое быў Год культуры) — нават яшчэ да таго, як апынешся ў яго “нетрах”. Настрой стварыла прылегла да будынка тэрыторыя, на якой чаго толькі ні размешчана — сячкарня, калёсы, вазок, сані, выразаная з дрэва жыўнасць, нейкі ідал (моляны жыхар з тутэйшага гушчару?), грыбы, калодзеж-журавель (дакладней, яго імітацыя) і маленькая хатка на курных ножах з умацаванай на яе даху фігурай Бабы-Ягі з мятлой і ступай! Адно са знешніх сценаў устаноў ўпрыгожвае карціна з выявай возера, дрэў, неба з аблокамі і пары буслоў. Намалывала гэты мілы мясцовы краявід — сапраўды з прыроды — дырэктар Цэнтра Марына Халецкая, яна ж — і аўтар той прыдваровай канцэпцыі.

— Дзякуючы таму, што мы знаходзімся побач з

Дырэктар Цэнтра народнай творчасці Марына Халецкая.

аўтамабільнай трасай, на нас звяртаюць увагу і адтуль, — кажа Марына Генадзеўна. — Таму “выпадковыя” турысты ў нашай установе бываюць. А калі зашківаць іх тое, што звонку, яны абавязкова зазірнуць і ўнутр. Нядрэнна б, вядома, усталываць па краях дарогі білборды, якія рэкламуюць наш Цэнтр. Думаем, які можна гэта ажыццявіць.

Унутры ж “казаная” тэрыторыя ўзяўце з сябе беларускую хатку: калыска, печ, ткацкі станок (рабочы, між іншым), прадметы старадаўняга кухоннага начыння, посуд, кошкі, ручнікі на сценах — у цэлым усё тое, што і характарызуе сялянскі побыт.

У Цэнтры працуюць дзіцячы гурток дэкарацыйна-прыкладнога мастацтва “Праменьчык” (у ім вучаць саломаліценню, стварэнню аплікацый, лялек-абярэгаў, вырабаў з джутавага нітка, дрэва, гліны, а матэрыял для ўсяго гэтага здабываецца сваімі сіламі і за ўласнага сродкі), фальклорныя вакальныя калектывы “Яблынка”, аматарскія аб’яднанні — дзіцячае “Краязнаўца” і дарослае дэкарацыйна-прыкладное мастацтва “Калаўрот”.

Яблонаўка пры дарозе

Наведвальнікаў у іх — спісачна — няшмат: крыху больш за трыццаць чалавек, і гэта на амаль 250 жыхароў Яблонаўкі. Школы ў ёй няма, мясцовыя работы вучацца ў вёсцы Коласава, і ў будні, пасля заканчэння ўрокаў, дзятве, што дастаўляюць дадому аўтобусам, ужо не нарта хочацца ісці ў Цэнтр. Хіба што на гадзінку якую забетчы. Але не адмаўляюць ва ўдзеле ў дзейнасці фарміраванняў і тым, хто ў “культурныя” кругі ўліваецца час ад часу — насельнікам суседніх вёсак.

Натуральна, што па сваім профілі СРЦНТ спецыялізуецца на народнай творчасці, рамяствах

так сябе пакажа, што пра яго будучы пастаянна гаварыць у краіне і ставіць у прыклад іншым аналагічным устаноў! — запэўнівае дырэктар. — А зараз мы яшчэ маленькія, нам трэці год пайшоў, толькі ўключаемся ў працу, усё самае лепшае і гучнае, перакананая, у нас наперадзе.

ДАЦЬ ВОЛЮ ТАЛЕНТУ

А аглядальнікам культурнага жыцця вёскі для нашай газеты стала пенсіянерка Зоя Купцова, што доўгі час працавала выкладчыкам пачатковых класаў адной з мінскіх школ. Пятнаццаць

— Здароўе свавольці, — даверліва паведамляе мне мастачка. — Для дзяцей сваіх — яны ў мяне ўжо даўно дарослыя і жывуць у Мінску — яшчэ магу нешта зрабіць, але кагосьці вучыць цяжкавата ўжо.

— Мы яе ўтаварым! — абяцае Марына Халецкая. — Я і раней думала пра тое, каб задзейнічаць Зою Паўлаўну яшчэ і такім чынам у працы нашай устаноў, але пасля вашай заўвагі — абавязкова ўпросім яе.

Працаўніца да гэтага часу захоўвае ледзь ці не першы свой выраб — абрус. На яго і такія вязаныя прадметы, як сурвэткі, каўнерыкі, карціны з

Зоя Купцова: майстар-класы не за гарамі?

Баба-Яга верхам на хатцы.

і промыслах, традыцыі і абрадах, краязнаўстве і гісторыі. Пошукі ў гэтых галінах, прапаганда ўсяго аўтэнтычнага — кірункі для устаноў першарадных. І далучаюцца тут эксклюзіўныя дачыны не бясплатна — капейчыну з чалавека (а госці тут пакуль, у асноўным, — школьнікі са Стаўбцаў і бліжэйшых населеных пунктаў) бяруць. Камерцыйны з’яўляецца і вясельны абрад “Тры ручнікі”. Маецца ў Цэнтры дазвол на гандаль і сувенірнай прадукцыяй — той, што і вырабляюць рамеснікі — “Калаўрота”. Яшчэ адзін спосаб прыцягнення сродкаў — распаўсюджанне білетаў на канцэрты “зорак”, што зазіраюць у Стаўбцы (як гэта было не так даўно з Ігарам Нікалаевым).

— Дайце час, дык Цэнтр так разгорнецца,

вышыўкай крыжыкам, я і змог палобавіцца ў Цэнтры — там акурта праходзіла выстава работ спадарыні Купцовай. Можна, хутка ўбачым там і работы яе вучняў?

Каментарый Зой КУПЦОВАЙ:

— Людзі ў Яблонаўцы жывуць добрыя. Маладое пакаленне мне падабаецца. Няма такога, ведаецца, каб пахуліганіць, “выкінуць” штосьці гэткае. І моладзь з задавальненнем наведвае Цэнтр — мерапрыемствы, канцэрты прыезджых самодзейных беларускіх артыстаў. Я ж і сама на іх хаджу, заўважаю, хто сюды прыходзіць. Калі параўноўваць тое, што бачыла 15 гадоў таму ў вёсцы з тым, што ў ёй адбываецца цяпер, не скажу, што з культуры у нас стала неяк горш. Мне нават здаецца, што сёння жыхары больш ахвотна аддукаюцца на нейкія падзеі ў мясцовым культурным жыцці. Мы — старыя, але часам так “запываем” на танцах, што перыядычна экспануюцца ў Цэнтры, але вось толькі майстар-класаў яна, у адорозненне ад іншых тутэйшых умельцаў, чамусьці не дае.

XXVI рэспубліканскі конкурс “Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры” — падае года для работнікаў кніжнічых краіны. Сёлета за званне лепшых змагаліся 38 публічных бібліятэк: 21 цэнтральная і 17 філіяляў, у тым ліку 11 гарпасялковых і сельскіх.

Журы ў складзе прадстаўнікоў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, абласных устаноў, цэнтралізаваных сістэм публічных і дзіцячых бібліятэк Мінска, Беларускага фонду культуры адзначыла дыпламамі першай, другой і трэцяй ступеняў (50, 40 і 30 базавых велічынь адпаведна) 23 публічныя бібліятэкі. 8 прадстаўлены журы да заахвочвання (10 базавых велічынь).

Найбольшую колькасць работ даслаў у намінацыі “За пошукавую і даследчую працу” — 11.

Першае месца сярод гарадскіх і раённых устаноў — у *Цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Франціска Скарыны Полацкай ЦБС*. У яе краязнаўчай базе даных — 7,5 тысяч гэктаў, 85 відэафільмаў, больш за 100 фотадакументаў і рэпрадукцый твораў выяўленчага мастацтва. Архіўныя і бібліяграфічныя дакументы, фотаздымкі з фондаў Полацкай раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы, з уласных архіваў краязнаўцаў, гісторыкаў, выкладчыкаў Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта і школ горада, а таксама актыўных чытачоў бібліятэкі.

Сярод размешчаных у сельскай мясцовасці прэміяй адзначана *Жыліцкая сельская бібліятэка-філіял сеткі бібліятэк Кіраўскага раёна*, якой складзены летапіс роднага сяла — краязнаўчы альбом “Жылішкі версаль”. У багагі ілюстраваным, унікальным па змесце і афармленні выданні — амаль 200-летняя гісторыя палацава-паркавага ансамбля. З розных крыніц па драбніцах сабраны матэрыялы аб відомых прадстаўніках роду Булгакаў, складзена іх радавое дрэва.

На другое месца вылучана *Наваградская раённая бібліятэка* за рэалізацыю праекта па стварэнні экспазіцыі макетаў старадаўніх будынкаў Наваградчыны “Страчаная спадчына”. Пры ўстанове ёсць міні-музей, дзе размешчаны макеты палаца і бібліятэкі Храптовічаў у Шчорсах, веткі вузкакалейнай чыгуны Наваельня-Любча, партызанскай стаянкі каля вёскі Чарэцкай і гандлёвай плошчы Наваградка 20 — 30-х гадоў XX стагоддзя.

Сярод гарпасялковых і сельскіх найлепшай прызнана *Жукішчынская сельская бібліятэка — цэнтр ду-*

хоўна-мастацкай спадчыны Дзятлаўскай раённай бібліятэкі, што збірае матэрыялы аб мясцовых дзеячах. Так з’явіўся краязнаўчы літаратурны пакой “Знакамітыя людзі зямлі Жукоўшчынскай”, экспазіцыя якога ўключае архіўныя матэрыялы, копіі фрагментаў рукапісаў, пісьмы, фотаздымкі, копіі плакатаў і гэтак далей.

Трэцяе месца ў намінацыі “За пошукавую і даследчую працу” заняла *Рэчыцкая цэнтральная раённая бібліятэка Рэчыцкай*

надзея Круглішчыны. Для падлеткаў і моладзі пры бібліятэцы плённа працуюць літаратурна-пазнаваўчы клуб “Сустрэчы” і клуб эстэтычнай скіраванасці “У дзевяці муз”.

На другую прэмію сярод бібліятэк у сельскай мясцовасці журы вылучыла *Здзітаўскую СБ Бярозаўскай раённай бібліятэчнай сістэмы*. З 2014 года бібліятэка рэалізуе праект “БібліяНяня”, скіраваны на развіццё асобы дзіцяці, выхаванне цікавасці да кнігі, асэнсаванне маральна-

Аляксандра Герцэна Сеткі публічных бібліятэк Гомеля, дзе рэалізуюцца праекты “Лабараторыя творчага чытання” “Крок за крокам”, дзейнічае тэатр ценяў “Казкі святыля і ценю”.

Найлепшай сярод гарпасялковых і сельскіх устаноў стала *Гальшанская сельская бібліятэка Ашмянскай раённай бібліятэчнай сістэмы*, якая з 2017 года рэалізуе праект “Мы чытаем” па папулярызаванні твораў беларускай літаратуры, роднай мовы, народных традыцый. Важную ролю ў выхаваўчым працэсе

Трэцяе месца сярод гарадскіх і раённых устаноў заняла *цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма Баранавіцкай раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы*. Яе найбольш удалы праект “ИНФО.biblioteka//точка доступа”, у межах якога ажыццяўлялася РЖ-акцыя “Чытаючы прыпынак” — стваралася ўласная відэапрадукцыя, якая затым прасоўвалася на канале мясцовых тэлевізій.

На другім месцы сярод гарадскіх і раённых устаноў — у *Баярскай сельскай бібліятэкі — доме вольнага*

тэрыяна раённай бібліятэкі імя Яна Чачота Баранавіцкай раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы. Тут прапануюць мультымедыянае падарожжа па родным краі “Турыстычныя маршруты Прыдзвіння”. Мэта — звярнуць увагу на гістарычныя аб’екты, садейнічаць раскрыццю турыстычнага патэнцыялу Віцебскага раёна. Падарожжа ўяўляе панараму яркіх эпізодаў гісторыі населеных пунктаў і бібліятэк, помнікаў архітэктуры, знакамітых асоб краю — на сайце бібліятэкі размешчана дзевяць маршрутаў.

Найлепшай сярод устаноў сельскай мясцовасці стала *Вішоўская сельская бібліятэка-філіял № 6 Бялыніцкай ЦБС*. Сярод навацый бібліятэкі — каворкінг-цэнтр “Сямейныя ўніверсітэты”, дзе людзі рознага ўзросту і прафесій сустракаюцца, каб прачытаць навінкі літаратуры, скарыстацца інтэрнэтам, знайсці аднаўдмуца. Тут дзейнічае бібліякафэ з выставай “смачных” кніг, кавы і гарбатай.

Трэцюю прэмію журы прызудзіла *Цэнтральная раённая бібліятэка імя Барыса Стральцова Цэнтралізаванай бібліятэчнай сеткі Быхаўскага раёна*. Плённая праца па выкарыстанні інфармацыйных тэхналогій у прадастаўленні карыстальнікам сучасных інфармацыйна-бібліятэчных паслуг выдзелена ў адпаведнасці з уласным праектам “Сучасныя тэхналогіі ў бібліятэчна-інфармацыйнай дзейнасці” і комплекснай тэматычнай праграмай “Бібліятэка — цэнтр правага інфармавання і асветы”.

На трэцяе месца сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк устаноў вылучана *сельская бібліятэка-клуб № 17 вёскі Вязьніка Малдзечанскага раёна*. Летапіс работы “Вандроек у Купалаўскім мемарыяльным запаведніку “Вязьніка” прадстаўляла ўстанову на раённым бібліятэчным конкурсе на найлепшую самаробную кнігу. Паводле яе бібліятэкары стварылі медыяфільм аб новай экспазіцыі музея, прысвечанай народнаму календарнаму колу свят, апартызанаму ў творах Янкі Купалы.

Вольга КАКШЫНСКАЯ,
галоўны бібліятэкар
навукова-даследчага
адрэала бібліятэчнага
ства Нацыянальнай
бібліятэкі Беларусі

Смак кнігі ды густ чытача

Падведзены вынікі галоўнага бібліятэчнага конкурсу краіны

раённай сеткі бібліятэк. Яе летапіс — калектыўная праца супрацоўнікаў і чытачоў бібліятэкі, ветэранаў раёна. Дакументы і матэрыялы па гісторыі ўстаноў сістэматызаваны з 1919-га па 2017-ы.

Трэцюю прэмію сярод бібліятэк у сельскай мясцовасці журы вырашыла не прысуджаць.

У намінацыі “За падтрымку і развіццё чытання” прадстаўлена 10 работ.

На першае месца сярод гарадскіх і раённых бібліятэк журы вылучыла *Гарадскую бібліятэку сямейнага чытання Светлагорскай раённай сеткі бібліятэк*. Яна рэалізуе 12 творчых праектаў, у аснове якіх пакладзена выкарыстанне інавацыйных форм асветніцкай дзейнасці. Пры падтрымцы Цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва працуюць Школа ічашлівай сям’і. Развіццё творчага кантакта з чытачамі, актыўнаму ўдзелу сям’яў у бібліятэчных праектах садзейнічаюць чатыры клубы па інтарсах, якія аб’ядноўваюць звыш 100 дзіцяці і дарослых.

Найлепшай сярод гарпасялковых і сельскіх устаноў стала *Лоўцкая цэнтральная раённая бібліятэка*. Вялікая папулярнасцю сярод жыхароў Лоўшчыны карыстаецца аўтабібліятэка. Бібліёбус пачаў дзейнічаць з 2011 года, і ў 2017-м у бібліятэцы ўжо налічвалася 10 маршрутаў і 44 населеныя пункты абслугоўвання. Ён наведвае малочна-тварныя фермы, машына-трактарныя паркі гаспадарак, прадпрыемствы, крамы.

Другое месца сярод гарадскіх і раённых бібліятэк у *Цэнтральнай раённай бібліятэкі Кружэнскай ЦБС*. Адметны рыс дзейнасці бібліятэкі — пошук нестандартных форм, сярод якіх кніжны фрымаркет “Во! Круг кніг” і конкурс-сэлфі “Моладзь, якая чытае —

Макет палаца Храптовічаў у Шчорсах — адзін з экспанатаў міні-музея, створанага пры Наваградскай раённай бібліятэцы.

эстэтычных каштоўнасцяў, стварэнне гарманічных адносін у сям’і”.

Трэцяе месца сярод гарадскіх і раённых устаноў прысуджана *Цэнтральнай раённай бібліятэцы Лёзненскай ЦБС* за прыяцненне насельніцтва да чытання. Пазалетаць пры ўстанове з’явілася літаратурная кавярня “Пад абжуром”, якая аб’яднала тых, хто цікавіцца сучаснай прозай і вершамі, спрабуе пісаць.

Трэцім прэміяй сярод гарпасялковых і сельскіх устаноў адзначаны *філіял Роскай гарпасялковай бібліятэкі Ваўкавыскай раённай бібліятэкі*. Тут дзейнічае доўгатэрміновая мэтавая праграма “Да кнігі і чытання праз дасць і зносіны”. Штогод у рамках Тыдня дзіцячых кнігі для юных чытачоў ладзіцца мерапрыемствы, у правядзенні якіх супрацоўнікі бібліятэкі аддаюць перавагу электронным прэзентацыям і гульням, буктэілерам і гэтак далей.

У намінацыі “За значны ўклад у выхаваўчую працу з падрастаючым пакаленнем” прадстаўлена 9 работ.

На першым месцы сярод гарадскіх і раённых устаноў — *Цэнтральная гарадская бібліятэка імя*

адрыгывае музей Дугі Струвэ ў бібліятэцы, які наведваюць як мясцовыя жыхары, так і турысты з іншых рэгіёнаў Беларусі і замежжа.

Другой прэміяй сярод гарадскіх і раённых устаноў адзначаны *дзіцячы аддзел Краснапольскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Міколы Ткачова ЦБС Краснапольскага раёна*. Комплексную працу праводзіць бібліятэка па прывітанні ў дзіцяці і падлеткаў беражлівых адносін да навакольнага асяроддзя, фарміраванні экакультуры. Для навучання насельніцтва асновам бяспечнага пражывання і вядзення гаспадарчай дзейнасці на забруджаных тэрыторыях рэалізавана некалькі праграм.

Сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк найлепшай прызнана *Рэдкароўская сельская бібліятэка Цэнтралізаванай бібліятэчнай сеткі Бабруйскага раёна*, дзе рэалізуюцца мэтавая праграма “Бібліятэка — сям’я: чытанне, творчасць, натхненне”, працу сямейны клуб “Пад шчаслівым дахам”, дзе праводзяцца конкурсы і спаборніцтвы, літаратурныя вечары, сямейныя святы, тэатралізаваныя прадстаўленні.

часу Мядзельскай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы. Для маленькіх чытачоў у бібліятэцы арганізаваны куток “Яркія фарбы дзіцячых кніг”, дзе можна прачытаць любімую кніжку, разгадаць крыжаванку. Таксама працуюць шэсць аматарскіх аб’яднанняў.

Менш за ўсё работ прадстаўлена ў намінацыі “За навацый ў галіне бібліятэчнай справы” — 8.

Першае месца — у *спецыяльнай бібліятэцы для інавалідаў па зроку Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Гродна*. Сярод яе навацый — дзейнасць па ўсебаковым развіцці чытачоў з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі, павышэнні іх інтэлектуальнага і культурнага ўзроўню: тыфлакграфіяў праект “Гродна: пачуць нябачнае” (2014 — 2015), праект па агучванні і выданні аўдыёкніг прадзвіжскіх краязнаўцаў “Гродна: гісторыя ў гуку” (2017), па перакладзе кніг пра гісторыю Гродна сярод неслыханых людзей “Гісторыя на кончыках пальцаў” (2017 — 2018), па стварэнні тактыльных выданняў “Цёплыя кнігі” (2015 — 2017).

Сярод гарпасялковых і сельскіх устаноў першай прэміяй адзначана *Цэн-*

Свой сярод сваіх

Калі тхосьці з нас звычайна знаходзіць старую фатаграфію — у першую чаргу мы імкнёмся персаналізаваць асобу, якую бачым на адбітку. Але арганізатары выставы “Мірны час” у Музеі гісторыі беларускага кіно пайшлі іншым шляхам — вылучылі час і вобразы, пакінуўшы здымкі фатаграф-аматара з Ляхаўшчыны без подпісу. Гаворка ідзе пра ўнікальны архіў 1950 — 1960-х гадоў нядаўна адкрытага беларускага майстра — Пятра Таранды.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

АСАЛОДА АД МІРНАГА ЧАСУ

Першае, што ўражае, калі глядзіш на здымкі невядомага фатографа з вёскі Зарытыва Ляхавіцкага раёна — як прыгожа ды каларытна выглядаюць людзі на іх. Пётр Таранда фатаграфавалі блізкіх ды знаёмых са сваёй роднай вёсцы Зарытыва, з суседніх — Шавялі ды Вялікае Падлесце, а таксама — працаўнікоў Баранавіцкай швейнай фабрыкі, дзе ён працаваў у пасляваенны час. У аб’ектыве фатографа — людзі горада і вёскі, што займаюцца сваімі паўсядзённымі ды ўрачыстымі справамі.

І тое надзвычай цікава — няхай святкуюць яны ці то дні народзінаў, ходзяць купашка, ладзяць мотапрабегі, збіраюцца на дэманстрацыі, ці вядуць гаспадарку, працуюць на калгасных палях. Слова “эпоха” тут атрымлівае чалавечае ўвасабленне. Ды стыл! Гараджане, асабліва жанчыны-калегі Пятра Таранды па фабрыцы выглядаюць проста неверагодна. Вяскоўцы — трохі больш сціпла — лад жыцця абавязвае, але “забітымі” гэтых людзей ніяк не назавеш: з гонарам і гумарам у іх усё ў парадку.

У самага Таранды мелася машына — прычым не якая-небудзь, а старэнькі “Опель”. Таксама Пётр Пятровіч ездзіў на матацыкле ды акрамя фатаграфіі захапляўся калекцыявананнем песень — запісваў на магнітафон спевы вяскоўцаў жанчын, хору швейнай фабрыкі і ветэранаў. Нельга недацаніць талент фатографа, які здолеў так прэзентабельна і жыва паказаць суайчыннікаў.

— Ад архіва сыходзіць дзіўнае адчуванне бесклапотнасці часу 1950 — 1960-х, — адзначае куратар Алена Пратасевіч. — Заўважна, што людзі атрымлівалі асалоду ад мірнага часу — таму мы так і назвала выставу. Гэта быў пэўны момант адлігі, калі было лягчэй, вальней. Мне падаецца, што ў гэтых здымках адчуваюцца трышчэнне, шчасце і раласць, быццам у дзіцячых успамінах.

Цікава, што Пётр Таранда рабіў фотаздымкі адначасова з блізкай і далёкай дыстанцыі. З блізкай таму, што ён свой сярод сваіх, а з далёкай — таму, што ён фатограф. У тых часы фатаграфія не была справай распаўсюджанай, таму рэдка якая “малэль” не хвалілася падчас здымак.

“К” даследуе архіў фатографа Пятра Таранды

— Мне вельмі даспадобы гэты момант, — распавядае Алена Пратасевіч, — калі людзі ставяцца да фатографа добра, але аб’ектыўна адгароджваюцца, “сціскаюцца” перад аб’ектывам. Гэта надае адбіткам неадзначнасць. Але заўважна, што фатограф быў цікаўным да ўсяго чалавечам, такім эмацыйным лавеласам, здольным у кожную хвіліну выправіцца на здымкі. Заглыбіўшыся ў архіў, мне, увогуле, стала цікава: калі Пётр фатаграфавалі, ці друкаваў ён адбіткі, мо аддаваў людзям, альбо для яго фатаграфаванне было самакаштоўным працэсам? Хацелася б даведацца.

АД КРАЎЦА — ДА ФАТОГРАФА

Увогуле, лёс Пятра Таранды — тэма для асобнага артыкула. За сваё жыццё яму ўдалося засвоіць рамяство краўца, інструктара па радыёфікацыі, памочніка машыніста, трактарыста, конегадоўцы, урочня, фатографа... У Вялікую Айчынную вайну Пётр Пятровіч вазіў да фронту эшалоны з салдатамі, падчас бамбёжкі ў Брэсце вывез на цягніку савецкіх працаўнікоў з сям’ямі, vyrатаваў, лічы, архіў

Фатограф Пётр Таранда.

І ў гэты — ужо мірны — час яго і захапіла фатаграфія. За амаль два дзесяцігоддзі актыўнай дзейнасці няўрымслівы фатограф зрабіў больш за тысячы негатываў. Іх было бяшчэ больш, калі б у Пятра Пятровіча не пачаў псавацца зрок — у 1970-х з лубімым хобі прыйшлося развітацца. Аднак сёння творчай спадчыны таленавітага фатографа цалкам дастакова, каб зрабіць самыя розныя праекты на базе яго архіва без паўтараў.

ШТО ДАЛЕЙ?

Важна адзначыць, што “Мірны час” — гэта ўжо другая выста-

сёлта мы можам бачыць другую выставу спадара Таранды. Дзяржаўны архіў кінафотона-дакументаў заўважыў каштоўны матэрыял — ды атрымаў стужкі на захоўванне. Далейшую і асобную праграму па працы з архівам прапаноўвае Беларускае грамадскае аб’яднанне фатографуў.

— Зараз мы вядзем перамовы з Мікалаем Тарандам, каб ён перадаў нашаму аб’яднанню, пад патранатам якога адбываецца выстава “Мірны час”, аўтарскія правы на здымкі, — распавядае старшыня саюза Сяргей

Брэст-Літоўскай чыгункі. Удзельнічаў у абароне Кіева, Масквы, расчысчаў ад руін Сталінград, нарыхтоўваў лес у Сібіры, будоваў чыгунку ў горадзе Сяроў. Яго шляхі былі складанымі — Пётр Таранда нават патрапіў у турму: калі ў тым жа Сярове галадалі, каб vyrатаваць знаёмую дзяўчыну ад пакут, яны з сябрам скралі мяшок мукі. Атрымалі за “злачынства” па пяць гадоў. Пятра выпусцілі па амністыі праз два з паловай, ён вярнуўся ў родны край, ажаніўся і ўладкаваўся на швейную фабрыку ў Баранавічы.

ва па матэрыялах архіва. Першая стала адкрыццём імя Пятра Таранды летась — у галерэі TUT. ВУ: куратарамі выставы выступілі фатографы Наталлі Дораш і Валерыя Вядрэнка. Ды і самая галоўная асоба, без якой каштоўны архіў фатографа з-пад Ляхавічаў застаўся б у прыцемках, — гэта Мікалай Таранда, пляменнік майстра, які vyrашыў пацяляцца творчай спадчынай дзядзі. Ён звярнуўся да Наталлі Дораш з просьбай алічбаваць старыя стужкі — і знайшоў падтрымку. Адзін кантакт вядзе да іншага — і

— На жаль, сёння культура працы з архіўнымі матэрыяламі ў нас не сфарміраваная, — канстатуе старшыня аб’яднання фатографуў. — Добра, калі чыйсьці архіў захоўваецца ў дагледжаным стане, але гэта толькі аснова. Дзеля таго, каб архіў жыў, яго трэба паказваць грамадскі. І рабіць гэта павінны спецыялісты, якія ведаюць, што такое культура экспанавання, разуменьне каштоўнасці і ўсведамляюць глыбіню візуальнага дакумента.

Усе перасцярогі наконт таго, што ў падобным выпадку, калі правамі будзе валодаць саюз фатографуў, іншыя даследчыкі не здолеюць скарыстацца архівам, Сяргей Міхаленка лічыць пустымі.

— Наадварот, мы зацікаўлены ў тым, каб архіў выкарыстоўваўся і ўдзельнічаў у самых розных праектах, — падкрэслівае ён. — Аднак мы будзем весці кантроль якасці — і гэта звычайная практыка, калі нам не ўсё роўна, што адбудзецца з матэрыялам. У пэўных выпадках мы нават дапаможам куратару ці даследчыку, калі гэта спатрэбіцца. Да прыкладу, галерэі гэтаксама ўкладваюцца ў мастака, раскручваюць яго імя, каб у выніку ўзняць свой статус. Не трэба гэтага баяцца: калі ёсць асоба, якая адказвае за справу, гэта заўжды добра. А вось прыныць абстрактнай адказнасці — гэта заганны шлях.

Калі ўсё атрымаецца, Сяргей Міхаленка хацеў бы зрабіць шэраг выстаў па матэрыялах архіва, запрашаючы розных куратараў і даючы ім магчымасці ўласнага прачытання калекцыі. Таксама адным з выдатных шляхоў папулярызаванні спадчыны Пятра Таранды старшыня аб’яднання фатографуў бачыць выданне адмысловага альбома.

— Гэта ж здарова — калі матэрыял па-рознаму інтэрпрэтуецца, — падкрэслівае фатограф. — Вось на выставе “Мірны час” мы свядома прыбралі подпісы пад здымкамі, каб надаць ім іншае гучанне, змяніць кантэкст успрыняння.

БОЛЬШ ЗА ГІСТАРЫЧНЫ ДАКУМЕНТ

— На маю думку, Пётр Таранда быў самабытным фатографам-тыполагам, які займаўся непасрэдным партрэтам, як вядомыя фотакласікі, — кажа Алена Пратасевіч. — Я ў яго работах знаходжу адсылкі і да Вівьен Маер ды нават да Дыяны Апус, і гэта пераклічка проста агаломшвае. У цэнтры ўвагі аўтара — чалавек. І ў першай частцы выставы я імкнулася паказаць гэтыя абліччы людзей: як фатограф стварае гэты фронтальны, трохі заціснуты ў кадр, партрэт, які ён абірае святло, фон, які ставіць людзей. Такім чынам бачны яго творчы метал. Другая частка экспазіцыі — гэта жанравыя фота, дзе Пётр Таранда ўжо выступае больш як рэпорціёр.

Як падкрэсліваюць арганізатары, іх варыянт выставы, які налічвае 76 работ, — адзін з многіх, што можна зрабіць на аснове багацейшага архіва Пятра Таранды. І падобны паварот да фатаграфіі, калі яна з’яўляецца ўтрымліваць у сабе мноства пластоў ісэнсаў, найбольш падкрэслівае яе мастацкі статус, а не толькі прэрагатыву гістарычнага дакумента.

К
Фота прадастаўлены
Беларускім грамадскім
аб’яднаннем фатографуў

Міхаленка. — Для чаго нам гэта патрэбна? Мы хочам працаваць з матэрыялам і прасоўваць імя Пятра Таранды далей. Яго архіў — неацэнная спадчына, якую трэба паказваць не толькі як гістарычную, але і мастацкую з’яву. І акурат саюз як профільная арганізацыя здольны зрабіць гэта на адпаведным узроўні.

Высілка саюза нельга не адзначыць: дзеля таго, каб зрабіць выставу “Мірны час” і прэзентаваць фотаздымкі Пятра Таранды ў добрай якасці, аб’яднанне адмыслова друкавала выявы ў Вільнюсе. Гэтаксама былі падабраныя і закупленыя новыя паспарту. Ды ўласна істотным было запрашэнне да супрацоўніцтва куратара Алены Пратасевіч.

ПРАЦА З АРХІВАМІ

Зварот Сяргея Міхаленкі да праваўладальніка, якім на дадзены момант з’яўляецца Мікалай Таранда, у цэлым прыцягвае ўвагу да такога пытання як праца з архівамі, іх выкарыстанне.

На працягу нашага шматгадовага сяброўства я з кожнай яго выстай, кожнай нашай размовай усё больш пераконваюся ў тым, што Гаўрыла Вашчанка — вялікі мастак. Цяпер, калі застаўся сведкамі толькі творы, якія гавораць самі за сябе, асабліваю значнасць набывае кожнае слова, сказанае мастаком. Сярод шматлікіх маіх запісаў пра Гаўрылу Харытонавіча ёсць і вось гэты.

— Упершыню вы прыехалі ў Светлагорск у 1972 годзе. Рабілі роспіс тагачаснага Палаца культуры хімікаў. Той, які зараз лічыцца хрэстаматычным, рэпрадукцыі якога змешчаны ў самых аўтарытэтных выданнях, прысвечаных манументальнаму выяўленчаму мастацтву Беларусі. І вось зноў вы ў нашым горадзе. Якім ён вам памятаецца?

— Тады такога горада не было. Памятаю толькі дамы першага мікрараёна і пасёлак Шацілкі. Разам з архітэктарам мы хадзілі каля Бярэзіны і гаварылі аб будучым гэтага месца. Многае з таго, што я тады чуў, стала рэальнасцю. Светлагорск мае сучаснае архітэктурнае аблічча.

— Як працавала вам у той час?

— З удзімам. І не толькі мне. Можна, таму і рабіў сваю справу з захваленнем. Меў вопыт такой працы, здабыты ў Кішынёве і Маскве. Гэтым роспісам мне хацелася не толькі спалучыць сённяшні і заўтрашні дзень, але і выклікаць адчуванне касмічнасці. Не ў сэнсе палётаў у космас. Не толькі гэта. Проста я думаў аб тым, што мы не адзінокія ў Сусвеце. Для мяне касмічнасць — гэта і патаемная прадвызначанасць. Вось паэты іншы раз скардзяцца або наракаюць, што “не ідуць” вершы. У мастакоў працэс, або, даруйце за такое слова, тэхналогія больш складаная. І ўсё ж, здараецца, ноч не спіш. Усё да дробязей прадумаеш. Але раніцай прыйдзеш у майстэрню, зробіш першы мазок — і павяло... Хто, як — аднаму Богу вядома. Але ад задуманага амаль нічога не застаецца. Хаця здараецца і наадварот. Тады ці не цалкам ува-

Увасабляў сабой Радзіму

Да 90-годдзя з дня нараджэння Гаўрылы Вашчанкі

“Дума пра хлеб”.

“Сакавік”.

сабляеш тое, што прымоілася, задумвалася.

— Якімі былі для вас гады пасля роспісу Палаца хімікаў — цяперашняга Гарадскога цэнтра культуры ў Светлагорску?

— Гэта былі гады мастакоўскай сталасці. Я рабіў вітражы ў Доме кіно. Цяпер там зноў касцёл Сымона і Алены. Мае эскізы не зусім суадносіліся з існаваўшым ужо агуль-

ным праектам. Я прапанаваў свой.

Вітражы былі зроблены. І настаў дзень, калі ў канферэнц-зале Дома кіно абмяркоўвалі перспектывы забудовы Мінска. Памятаю, было сонечнае надвор’е: промні як дадуць па вітражах — уся зала зіхаціць. Ма-шэраў маўчаў, азіраючыся, а потым выдыхнуў: “Божа мой, а мы хацелі знесці такую прыгажосць!” Потым я займаўся роспісам “Асветнікі” ў Доме настаўніка.

— Дзесяці я чытаў, што да гэтай працы вы рыхтаваліся шэсць гадоў.

— Справа нават не ў тым, што сама жывапісна кампазіцыя займае звыш 50 квадратных метраў. Яна ўвасабляе Францыска Скарыну, Сымона Буднага, Васіля Цяпінскага, Сімяона Полацкага, Кастуся Каліноўскага, Алаізу Пашкевіч, Яўхіма Карскага, Максіма Багдановіча, Якуба Коласа, Янку Купалу.

— Зараз асабліва відавочна, што гэта быў пачатак духоўнага адраджэння беларушчыны.

— Без залішняй сціпласці скажу, што твор на праву лічыцца хрэстаматычным. Па ім студэнты пішуць курсавыя і дыпломныя работы. Мне хацелася хоць крыху адкрыць тую частку нашай гісторыі, якая ўгойвалася.

— На працягу ўсіх гэтых гадоў вы займаліся не толькі манументальным роспісам, але і пісалі шмат карцін, якія былі паказаны ў Мінску, у Маскве. Сталі народным мастаком, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Беларусі, атрымалі міжнароднае прызнанне...

— Прызнанне дае толькі адну перавагу: яно забараняе працаваць горш, чым можаш. І наадварот: вымушае працаваць лепш, чым звычайна.

— Ведаю, што вы спачатку займаліся ў Кіеўскім мастацкім вучылішчы, потым — у Львоўскім інстытуце, працаваць пачыналі ў Кішынёве, выкладалі і выстаўлялі ў тагачаснай Малдавіі. Там і ў Саюз мастакоў уступілі. Жыццё магло распарадзіцца так, што і наогул жылі б за межамі Беларусі. Напэўна, і тады б Вашчанка стаў Вашчанкам. Але ці стаў бы ў поўным сэнсе беларускім народным мастаком?

— Я ўжо гаварыў аб касмічным уплыве на лёс кожнай сапраўднай карціны мастака. Напэўна, ёсць такія ўплыў і на ўсё, што адбываецца з самім мастаком. У маім лёсе атрымалася тое, што павінна было. Я перакананы: мастак не можа не быць нацыянальна свядомым чалавекам. Ён — барометр свайго часу. Між іншым, можна быць барометрам для сям’і, для сяброў, для свайго горада, для краіны або для Сусвету. Але перш за ўсё мастак належыць свайму народу. Скажам, Леанарда да Вінчы — сусветны мастак, але па-

мысленні ён мастак італьянскі. Гэта ж можна сказаць пра знакамітага нямецкага жывапісца і гравёра Альберта Дзюрэра. А хіба Шэкспір не брытанскі пісьменнік?

— І тут, мабыць, самы час вярнуць вас да размовы не толькі пра вялікую, але і пра малую радзіму. Нарadzіліся вы ў вёсцы Чыкалавічы Брагінскага раёна. Ці паўплывала на творчасць гэтая акаліччасць?

— А хіба можа быць інакш? Гады дзяцінства і юнацтва даюць запас уражанняў на ўсё жыццё. Брагіншчына — сама зямная прыгажосць. А Чарнобыль зрабіў яе небяспечнай для жыцця. У ранні перыяд свайго творчасці я часта звяртаўся да родных мясцін, да блізкіх людзей, якія нарадзіліся і жылі там або, на вялікі жаль, ужо пайшлі з жыцця. Памятаеце карціны “Маё Палессе”, “Нафтавікі Палесся”, шэраг партрэтаў?

— Не хацелася б гаварыць, Гаўрыла Харытонавіч, але пагадзіцеся, што далёка не заўсёды на малой радзіме шануюць некаторых сваіх славутых мастакоў. У гэтым сэнсе цудоўны прыклад называе Магілёў — там ёсць музей Бялыніцкага-Бірулі, галерэя Масленікава. А ў нас, на Гомельшчыне?

— Магілёў сапраўды — цудоўны прыклад. Знайшлі старажытны будынак, адрэстаўравалі — і які музей, якую галерэю зрабілі! Зараз там не проста асяродак — цэнтр культуры. Міжнародныя пленэры ладзяць. А хіба ў Гомелі няма старажытнага будынка? Той жа палац, пабудаваны фельдмаршалам Румянцавым, які потым належыў графу Паскевічу. Вось дзе б стварыць музей выяўленчага мастацтва з твораў славутых мастакоў Гомельшчыны.

— Але ж Вам прапанавалі зрабіць выставу ў адной з залаў палаца Паскевічаў. Здаецца, у Палаўнічым домеку.

— Так, яна албудзецца, але загадваць наперад нічога не хачу...

Прайшло 10 гадоў з таго інтэрв’ю. Выстава, якую прыгадаў Гаўрыіл Харытонавіч, сапраўды адбылася, — мастак усе работы з яе пакінуў у падарунак Гомелю. У двухпавярховым будынку на вуліцы Карповіча адкрылася карцінная галерэя Гаўрылы Вашчанкі. Для стварэння яе фонду, акрамя ўласных твораў, мастак ахвяраваў і шмат карцін самых вядомых твораў Беларусі з уласнай калекцыі. Зараз гэтую галерэю паважліва называюць “малой Траццякоўкай”. Зноў і зноў вяртаюся ў той дзённы па настрою вечар, калі мы з Соф’яй Шах разам з Гаўрыілам Харытонавічам і яго жонкай Мацільдай Адамаўнай пасля ўрачыстага адкрыцця галерэі хадзілі па летніх вуліцах Гомеля.

“Стары сад”.

ФОТА ЮРЬЯ ІВАНОВА

Некалькі партрэтаў напісаў мастак і для палаца Румянцевых-Паскевічаў. Знайшлося там месца і для зменных экспазіцый гомельскіх мастакоў. А колькі асабістых выстаў правёў Гаўрыла Харытонавіч, і пералічыць немагчыма.

Адна з іх праходзіла ў Светлагорску — “17 зім”. Гэта сапраўды зімовы пейзажы. Зрэшты, амаль усе яны ўвасабляюць не проста зіму розных гадоў яго творчага жыцця. Настраёвае адчуванне яе прыгажосці нярэдка становіцца толькі характэрным фонам. Ля адной з іх — “Іардан на Палесці” — мы доўга гутарылі з Гаўрылам Харытонавічам.

— Гэта я паспрабаваў узнавіць тое, што памятаецца з маленства. Жылі мы тады ў Чыкалавічах. Звычайна напярэдадні Вадохрышча нехта выразаў на рацэ з лёду вялікі крыж. Потым яго асыярожна ўзімалі, нека ўмацоўвалі і аблівалі бураковым расолам. Раніцай крыж ззяў пералівамі колераў ад аksamітнага да руковага. Прыгажосць — святая. Прыходзіў святар, хрысціў людзей, спраўляў малебен. Вяскоўцы запальвалі свечкі, бралі валу з таго месца, адкуль быў выразаны крыж. І вось дзіва: вада заставалася чыстай, крынічнай аж да самага Вялікадня.

Усё гэта мы сапраўды бачылі на каршыне: і ледзяны крыж, і наतोўп вяскоўцаў, і святара, і рачны лёд. Экспазіцыя атрымалася незвычайнай не толькі па залуце, але і па ўвасабленні. Карціны бышчам пазбавлены, у большасці сваёй, самай характэрнай зімовай прыкметы — снежнай бялюхасці. Нават снег у Вашчанкі — настраёвы — то снігавата-блакітны, то блакітна-сіні, то з рэшткамі вясенняй жаўцізны, вечаровай ружовасці, марознай сівізны... Гэта цудоўным чынам пазбаўляла тэматычную

экспазіцыю, здавалася б, непазбежнай каляровай аднастайнасці.

І яшчэ пра адну, апошнюю па часе выставу гэтага мастака ў Светлагорску захавалася ў мяне нататкі. Ужо сама яе назва — “На скрыжаваннях” — шматасцяпатыўная. Гэта скрыжаванні не толькі прасторавыя і часавыя, але накіраваныя ўласна. Сам мастак назваў сваю экспазіцыю з 33 твораў камернай. Па ўсім відаць, з-за невялікіх для яго фарматаў. Але ніякай сэнсавай ці мастацкай камернасці не адчувалася. Гаўрыла Харытонавіч застаўся верным сваёй надзвычай натуральнай філасафічнасці, гістарычнай асэнсаванасці, натхненнаму ўвасабленню прыгажосці роднай зямлі, блізкіх яму людзей.

Цэнтральнае месца ў новай экспазіцыі заняў “Чарнобыльскі рэкіем” — пяць тэматычна аб’яднаных твораў. Мы ўбачылі вёску, нібы трывожна падсвечаную радыяцыйнымі бліскавіцамі, а ў небе над ёй — такія розныя і пазнавальныя твары вяскоўцаў. Нават назвы карцін цыкла гавораць вельмі многае: “Зыход”, “Аплакванне”, “Адлучэнне”, “Ачышчэнне”. Праз калочы дрот небяспечнай зоны сілуэты жаночых постацей. Затое ў іншых партрэтных творах гэтага цыкла мастак дазваляе нам угледзецца амаль у біблейскія твары шматпакутных ахвяр Чарнобыля.

Чарнобыльская тема невыпадкова ў яго творчасці, бо родная вёска на Брагіншчыне апынулася ля дзёўкі ці не ў эпіцэнтры трагічных наступстваў вялікай экалагічнай катастрофы XX стагоддзя. А ўвогуле радзіма прысутнічае амаль у кожным творы Гаўрылы Вашчанкі. Нават партрэты пры іх канкрэтнай індывідуальнасці маюць абагулены характар. Гэта дагледжана не толькі “Прарока”, але і “Прафесара П. Семчанкі”,

“Жонкі мастака”, “Ірыны Мятлішчай”, двайнога партрэта “Куды ідзем?” Нельга не пагадзіцца з тым, што на выставе экспанаваліся і адзін з найлепшых партрэтаў Васіля Быкава.

Шматасцяпатыўнасць вельмі пераканаўча прысутнічае і ў жанравых партрэтных творах: “Шляхецкая годнасць”, “Каралева Бона”, “Грыбная пара”... Філасофскім роздумам аб часе і аб сабе прасякнута карціна “Сон”. Вельмі рэдка можна ўбачыць аўтапартрэт мастака, які спіць пад аховай анёлаў. Вашчанка здолеў перадаць няўлоўнасць спалучэння рэальнага з тым, што прымоўлася.

Гаўрыла Харытонавіч аднолькава ўпэўнена пачуваў сябе і ў далёкай мінуўшчыне, і ў цяперашнім часе. Гістарычныя рэаліі ён па-майстэрску рабіў мастацкімі. Нават тады, калі ставіў перад сабой, здавалася б, чыста пейзажныя мэты, ён дасягаў такога прачулага краявіднага абагулення, што яго творы рабіліся сімваламі Беларусі.

Аб гэтым міжволі думалася і ў Нацыянальным гістарычным музеі на калектыўнай выставе “Майстар і майстры”. Майстар — зразумела, Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка — прафесар, загадчык, а дакладней, стваральнік кафедры беларускага манументальна-дэкаратыўнага мастацтва ў тагачасным тэатральна-мастацкім інстытуце. Майстры ж — яго былыя вучні, вядомыя зараз мастакі Віктар Альшэўскі, Зоя Літвінава, Віктар Нямоў, Уладзімір Зінкевіч, Аляксандр Ксіндзоў, Рыгор Несцераў, Віктар Ціханяў, Сяргей Рымашэўскі і іншыя. Ужо тое, што кожны з іх не здраўзіў сваёму таленту, выяўляла многія ўнікальныя якасці Настаўніка. А з таго, што гаварыў на той імпрэзе Гаўрыла Харытонавіч, мне асабліва запомніліся словы: “Я ўдзячны Богу і за тое, што ён абдзяліў мяне здарасцю...”

У святочныя дні яго 80-годдзя, якое адзначыў ён выставамі спачатку ў Гомелі, а потым у Мінску, і пасля цяжкіх тэдняў у бальніцы, і ў чэ самазабудова захаплення яшчэ ненапісаным творам, і проста за сяброўскім сталом... Ніколі не пачуў ад яго зайдзраснага слова. Яму заўсёды хапала адчування ўласнага таленту.

Неяк сказаць, нібыта працяваючы нашу даўноў размову:

— Мне заўжды дзіўна чуць аб еўрапейскім узроўні беларускага выяўленчага мастацтва. У гэтым ёсць нейкая ўсярэдненасць. Што можа быць горш? Дасягненням розуму лягчы стаць агульнымі. А дасягненням душы?

І пакінуў пытанне без адказу. Зрэшты, не толькі сабе, але і нам ён ужо даўным-даўно адказаў, стаўшы сапраўды народным мастаком. І я зноў прыгадваю аднойчы пачутае ад Гаўрылы Харытонавіча: “Кожны сапраўдны творца ўвасабляе сабой Радзіму...” А Радзіма? Так, у Гомелі ёсць галерэя. У Мінску ж спыніліся нават размовы аб памятным адзначэнні на доме, дзе ён жыў, або на будынку Акадэміі мастацтваў, дзе шмат гадоў працаваў. Ды і надаць адной з вуліц сталіцы яго слаўнае імя было б не перабольшаннем заслуг вялікага мастака.

Ізяслаў КАТЛЯРОЎ

Запавет чалавечнасці

20 чэрвеня слыннаму мастаку Гаўрылу Вашчанку споўнілася 60 гадоў. Вопытны дызайнер, кіраўнік студыі Collection Канстанцін ВАШЧАНКА вельмі падобны да свайго бацькі — такія ж блакітныя вочы глядзяць шчыра і адкрыта, а ў іх зіхаціць творчы агенчык.

Канстанцін Вашчанка.

— Нашы адносіны з бацькам былі цудоўнымі, але я ставіўся да яго не толькі як да таты, але як да мотра, у якога была незвычайная аўра, — кажа Канстанцін. — Дома ён не займаўся гаспадарчымі справамі. Машында Адамаўна аберагала яго ад хатніх клопатаў. Ён вучыў мяне ў форме простай гутаркі падчас нашых сумесных паходаў і паларожжаў. Магу назваць яго сапраўдным палешуком: спакойным, працавітым, задумным, разважлівым. У яго было абвостранае пачуццё справядлівасці. Ён ніколі не павышаў голас у сям’і, быў карэктным і інтэлігентным, не даводзіў сітуацыі да канфліктаў.

— Як склалася ваш асабісты творчы лёс?

— Мне не хацелася быць другім маленькім Вашчанкам у жывапісе, я імкнуўся знайсці свой шлях, таму выбраў факультэт графікі. Пасля абароны дыплома ў інстытуце пайшоў у армію і служыў паўтара гады. Не паспеў вярнуцца дадому і павячэраць, як мне патэлефанаваў аднакурснік Валеры і паклікаў працаваць у часопіс “Рабочая смена”. Там мяне захапіў сам працэс, калі мой малюнак выходзіў з друкарскай машыны і трапіў на старонкі часопіса.

Я маляваў ілюстрацыі для часопіса, адказваў за дызайнерскую частку вёрсткі. У 1990-я гады з маім сябрам Дзмітрыем мы арганізавалі сваю прыватную фірму, у якой працуюць дзесяць дызайнераў. Так у нашым маленькім з’яднаным калектыве мы працуем ужо 24 гады — афармляем кнігі, альбомы жывапісу, выпускаем мастацкія календары, плакаты, буклеты, рыхтуем выставачныя стэнды. Мы выпускалі зборы твораў Мая Даныша, Георгія Крыпнічэнка і іншых мастакоў і фатографію. Асноўным кірункам працы студыі з’яўляецца якасная паліграфія. Мы імкнемся выпускаць календары на беларускую тэму, каб узяць прэстыж нашай краіны.

— Вы выдатна знайшлі дызайнерскае рашэнне для вёрсткі факсімільнага ўзнаўлення кнігі Францыска Скарыны.

— Грандыёзны бібліятэчны праект мы рабілі цягам пяці гадоў — упершыню ў свеце быў выданы ўвесь Скарына. Мы гарантавалі высокую якасць дызайну, рэдактарскай працы, вёрсткі і друку. Бібліятэка перадала нам сканы ўсіх кніг Францыска Скарыны, мы прапанавалі пакаласці іх на шэра-зілены фон, каб розныя фарматы выданняў добра чыталіся. Мы рабілі пробы колераў. Была абрана адмысловая шведская папера для факсімільных выданняў, на якую добра кладуцца фарбы. Якасная італьянская скура была выкарыстана для вонкавага афармлення. Праект доўжыўся пяць гадоў. Мне пашчасціла патрымаць у руках рарытэты Скарыны.

Я адчуў прыліў сіл. Скарына-вочы тытулы, буквіцы, гравюры мяне вельмі ўразілі! Параўноўваю іх з Дзюрэрам, але яны эмацыйна, разважлівыя. Нямецкая школа больш халодная, стрыманая. Асветнік выканаў асноўную задачу паліграфіі — данесці кнігу да шырокіх мас людзей. Простыя сродкі ён дасягнуў дасканаласці.

— Гаўрыла Харытонавіч увавобіў вобраз першадрукара манументальна.

— Гэта тэма хвалявала яго. Да вобраза Скарыны бацька звяртаўся тройчы. Першы раз — у роспісе “Асветнікі”, дзе Францыск Скарына ідзе з разгортнутымі кнігамі. Другім вяротам стаў партрэт першадрукара пад назвай “Роднае слова”. На каршыне “Нашчадкам” ён напісаў яго за сталом са свечкай.

Перад смерцю тата намаляваў эскіз помніка — валун з крыжком пасярэдзіне. Ён памёр у мяне на руках. Яго блакітныя вочы ззялі і глядзелі ў неба. Я часта думаю, як бы ён ацаніў мае дзеянні. Думаю, што яму было б прыемна, што сын займаецца скарынаўскай тэмай. Я рады, што мае дачкі Яна і Ангеліна шмат кантактавалі з бацькам. Яна працуе ў мяне ў студыі. Ангеліна нядаўна паступіла вучыцца на графіку.

Мне б хацелася зрабіць альбом з творамі бацькі. Яны варты добрага выдання. Мне хочацца, каб яго работы выстаўляліся і зараб. Мастак жыве, пакуль людзі бачаць яго творы. Сапраўдныя майстры пакідаюць нам заветы чалавечнасці. Тата быў перакананы, што кепскі чалавек не можа быць добрым мастаком. Святаю душой павінна вылівацца на твор. Ён заўсёды так жыў.

Гутарыла Эла ДЗВІНСКАЯ
Фота аўтара

Дарэчы

20 чэрвеня выстава твораў Гаўрылы Вашчанкі распачне працу ў яго галерэі ў Гомелі. 21 чэрвеня экспазіцыя адкрылася ў галерэі “Лабірынт” Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. 20 ліпеня яшчэ адна выстава разгорнецца ў Палацы мастацтва ў Мінску.

МУЗЕІ НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62. Экспазіцыі: "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". Выставы: "Сусвет Яэза Драздовіча"; "Выстава "Кітайскі жываліс ідыі" — да 26 чэрвеня; "Мастацтвы праект "Айвазоўскі і марыністы" — да 3 ліпеня; "Выстава "Equos. Кон. Конь" — да 26 жніўня.

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВОІ XIX ст." г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78. Пастаянная экспазіцыя: "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"; "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"; "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."; "Выстава твораў Вольгі Навіцкай "Сны аб мінулым" — да 18 ліпеня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69. Пастаянная экспазіцыя; "Выстава традыцыйнага мастацтва паўночных народаў Камчаткі "Амато (добры дзень), Караікі"; "Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломаліценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22. Экспазіцыі: "Абноўленая экспазіцыя "Старожытная Беларусь"; "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"; "Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх; "Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіча VKL3D; "Акцыя "Вольнае п'янiна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00. Выставы: "Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці"; "Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля"; "Выстава "Зладзейскія грошы, або Гісторыя фальшываманецтва" — да 11 ліпеня.

ТАЭТРЫ НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56. Вечары Вялікага тэатра ў замку Радзівілаў: "23 — Канцэрт "Чатыры стагоддзі беларускай вакальнай музыкі". Тэатральная зала замку Радзівілаў. Пачатак а 13-й; "23 — Канцэрт "Вечар рамансаў Сяргея Рахманінава". Тэатральная зала замку Радзівілаў. Пачатак а 16-й.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАВЫЦЬ У НАСЛІДНІХ КРОПКАХ: МАГАЗЫНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК" ● Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына"; ● Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі"; ● Праспект Незалежнасці, 44; ● Вуліца Валадарскага, 16. КІЕСКІ "БЕЛСАЮЗДРУК" ● ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча; ● Праспект Пераможаў, 5; ● Вуліца Рабкораўская, 17; ● Праспект Незалежнасці, 168, В; ● Вуліца Лабанка, 2.

● Выстава "Шматколернасць татарскага нацыянальнай культуры" — да 8 ліпеня; ● Персанальная выстава Тамары Дзянісавай "Калі расквітае бэз..." — да 30 чэрвеня.

Філіялы музея ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47; ● Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўнены новымі прадметамі амаль з усіх фондвых калекцый музея); ● Інтэрактыўная пазнавальная выстава "Займальная астраномія. Цуды Сусвету" — да 29 ліпеня; ● Праект "Гісторыя ў этыкетках", прысвечаны будаўніцтву Каралем Чапскім завода "Багемя" (сучасны завод "Аліварыя") — да 1 ліпеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАУНАСЦІ г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11; ● Пастаянная экспазіцыя; ● Часовая экспазіцыя "Чалавек. Космас. Беларусь" — да 26 чэрвеня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33. Экспазіцыі: ● "Сезонныя змены"; ● "Вадаёмы і населеныя прыбярэжныя расліны"; ● "Хвойны тып лесу і населеныя змешанага лесу"; ● "Населеныя ліставога і змешанага лесу"; ● "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл"; ● Выстава "Жывыя цмокі" — да 2 жніўня; г. Мінск, вул. Казінец, 117 (будынак кінастатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53; ● Выстава "Сафарты парк" — да 31 жніўня; ● Атракцыён "Стужачны лабірэнт"; ● Атракцыён "Лазерны квест". г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94; ● Выстава "Пеўчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67. Пастаянная экспазіцыя: ● "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях"; "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."; "Беларуская музычная

культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст."; ● Выстава "Звычайны Чараўнік: 5 гадоў Тэатру Генадзя Гладкова ў Мінску" — да 9 ліпеня. ГАСЦЬБЕЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03; ● Пастаянная экспазіцыя; ● Майстар-класы: ● Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+; ● Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстарства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў; ● Выстава карцін з дэманаваных купюр Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь "Ад плацяжы да мастацтва" — да 24 чэрвеня. МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО г. Мінск, вул. Сявядлова, 4. Тэл.: 327 10 75; ● Пастаянная экспазіцыя; ● Выстава "Казачныя героі Беларусі. Частка 2: вяртанне" — да 22 ліпеня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92. Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сяр. — ад 12-й да 20-й; ● Пастаянная экспазіцыя; ● Часовая экспазіцыя "Пётр Машараў: яго сэрца білася для людзей" — да 13 жніўня; ● Часовая экспазіцыя "Агульная памяць: Нанкінская разня 1937 года" — да 5 ліпеня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ" г. Нясвіж, вул. Леніна, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49. Палацавы ансамбль ● Пастаянная экспазіцыя; ● Выстава "Тры незвычайныя калекцыі" са збору Д.Сурскага — да 15 ліпеня; ● Выстава "Чэзрц стагоддзя", прысвечаная юбілею Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж"; ● Гістарычны квест "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках; ● Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейска, 1; ● Пастаянная экспазіцыя; ● Выстава Лізаветы Казеннавай "Уяві" — да 4 ліпеня; Ратуша Вул. Савецкая, 3; ● Пастаянная экспазіцыя; ● Квест "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх

заяўках. Слуцкая брама ● Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня. ЗАМКОВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70; ● Пастаянная экспазіцыя; ● Тэатралізаваная экскурсія "І зноў ажываюць паданні"; ● Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Каханку"; ● Квест "Таямніца двух куфраў"; ● Квест "Белы слон"; ● Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку"; ● Музейныя заняткі; ● Музейная фотопляцоўка. ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96. Экспазіцыі: ● "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"; ● Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа; ● Часовая экспазіцыя "У любові да роднай зямлі"; ● Тематычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі; ● Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак; ● Музейныя майстар-класы і заняткі; ● Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час"; ● Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску"; ● Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квест-гульні "Таямніцы дома Песнера". Акцыі: ● "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей); ● Вяшчаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!". ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66; ● Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам; ● Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі"; ● Выставачны праект "Сцэнаграфія Мсціслава Дабужынскага" з фондаў Літоўскага музея тэатра, музыкі і кіно — з 26 чэрвеня да 30 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДСКАГА МІНСКА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30. Філіялы Музея гісторыі горада Мінска ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЛЯЕВА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыі:

● "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамляева"; ● Персанальная выстава жывапісу, графікі і керамікі Рыгора Міхайчыка "Творчая справаздача" — да 15 ліпеня; ● Выстава дзіцячых творчых работ "Мы розныя — мы разам", прысвечаная Сусветнаму дню бежанцаў — да 30 чэрвеня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыі: ● "Мастак Грамадзянін Герой". Прысвечана Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму; ● "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт"; ● Выстава знакамітага літоўскага фатографа Антанаса Суткуса "Людзі Літвы" — да 8 ліпеня; ● Выстава жывапісу Рыгора Несцерава "На шляху да абсалюту" — да 24 чэрвеня; ● Фотарапраект Ірэны Гудзіеўскай "Сімвалы Беларусі. У пошуках..." прысвечаны Году малой радзімы — з 27 чэрвеня да 29 ліпеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыі: ● "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"; ● Выстава "Горад мары. Мінск у праектах вядомых архітэктараў" — да 24 чэрвеня. МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА" г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2. Тэл.: 285 18 86. Экспазіцыі: ● "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ФЛГІБЕЎ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86. Экспазіцыі: ● "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ" г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30. ● "Сані - вазок; каляска - брычка; карэта - вултраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі жывага транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.); ● Виртуальная гульні "Карэтны майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА" г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. ● Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30. ● Выстава "МотаВеламінк. Двухколыва гісторыя" — да 1 ліпеня.

АРТ-ГАСЦЬБЕЎНЯ "ВЫСОКАЕ М'ЯСТА" г. Мінск, вул. Герцава, 2а. Тэл.: 321 24 30. ● Інтэрактыўны праект пра гісторыю мінскай фатаграфіі "Прыватнае з Мінска" — да 26 жніўня.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64. Пастаянная экспазіцыя: ● "Прырода Лідчыны"; ● "Сучаснае мастацтва краю" (жываліс, графіка, скульптура, мастацкае шкло). Выставы: ● Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашэра"; ● "Вядзем пачатак мы ад Гедыміна..."; ● Мемарыяльны пакой Валяціна Таўла; ● Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыта краіны XIX — пачатку XX стст."; ● Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х"; ● Выстава "Вайны свашчэныя старонкі"; ● Выстава "Надзейны шчыт краіны"; ● Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт"; ● Выстава "Жыве мая ліра нанова!"

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ г. Навагрудк, вул. Гродзенская, 2. Тэл.: (8-01597) 2 14 70. ● Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны"; ● Філатэлістычная выстава "Адам Міцкевіч і Гнат Дамейка — слаўныя сыны Навагрудскай зямлі". г. Навагрудк, вул. Мінская, 64-66. ● Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення ў Навагрудку".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ г. Навагрудк, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса). ● Пастаянная экспазіцыя: ● "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча"; ● Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў"; "Малючкі сельскага жыцця"; "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12; ● Выстава "Блажэнная Валяціна, духоўная заступніца зямлі мінскай" — да 4 ліпеня. ПАЛАЦ МАСТАЦТВА г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10; ● Выставачны праект "Mini Midi Print" — да 28 чэрвеня.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30. ● Выстава "МотаВеламінк. Двухколыва гісторыя" — да 1 ліпеня.

АРТ-ГАСЦЬБЕЎНЯ "ВЫСОКАЕ М'ЯСТА" г. Мінск, вул. Герцава, 2а. Тэл.: 321 24 30. ● Інтэрактыўны праект пра гісторыю мінскай фатаграфіі "Прыватнае з Мінска" — да 26 жніўня.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64. Пастаянная экспазіцыя: ● "Прырода Лідчыны"; ● "Сучаснае мастацтва краю" (жываліс, графіка, скульптура, мастацкае шкло). Выставы: ● Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашэра"; ● "Вядзем пачатак мы ад Гедыміна..."; ● Мемарыяльны пакой Валяціна Таўла; ● Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыта краіны XIX — пачатку XX стст."; ● Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х"; ● Выстава "Вайны свашчэныя старонкі"; ● Выстава "Надзейны шчыт краіны"; ● Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт"; ● Выстава "Жыве мая ліра нанова!"

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ г. Навагрудк, вул. Гродзенская, 2. Тэл.: (8-01597) 2 14 70. ● Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны"; ● Філатэлістычная выстава "Адам Міцкевіч і Гнат Дамейка — слаўныя сыны Навагрудскай зямлі". г. Навагрудк, вул. Мінская, 64-66. ● Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення ў Навагрудку".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ г. Навагрудк, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса). ● Пастаянная экспазіцыя: ● "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча"; ● Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў"; "Малючкі сельскага жыцця"; "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12; ● Выстава "Блажэнная Валяціна, духоўная заступніца зямлі мінскай" — да 4 ліпеня. ПАЛАЦ МАСТАЦТВА г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10; ● Выставачны праект "Mini Midi Print" — да 28 чэрвеня.

УВАГА! ТУТ МАГЛА БЫЦЬ ВАША АФІША! Звяртайцеся: +375 17 286 07 97, +375 17 334 57 41 (факс) kultura@tut.by